ZOO OSTRAVA

Sborník příspěvků
z konference na téma

Podíl zoologických zahrad při environmentálním vzdělávání, výchově a osvětě

XX. ročník
Ostrava, 8. října 2026

KEV
Ministerstvo životního prostředí
Moravskoslezský kraj
OSTRAVA!!!

SBORNÍK PŘÍSPĚVKŮ Z KONFERENCE NA TÉMA

PODÍL ZOOLOGICKÝCH ZAHRAD PŘI ENVIRONMENTÁLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ, VÝCHOVĚ A OSVĚTĚ

20. ROČNÍK

OSTRAVA, 8. ŘÍJNA 2026

VYDALA: ZOOLOGICKÁ ZAHRADA A BOTANICKÝ PARK OSTRAVA, PŘÍSPĚVKOVÁ ORGANIZACE

ZŘIZOVATEL ZOO OSTRAVA: STATUTÁRNÍ MĚSTO OSTRAVA

FOTO: ENRICO GOMBALA, PETR HAMERNÍK, DAVID KUBALA, ROMAN PASTYRNIAK, MARKÉTA REJLKOVÁ, PAVEL VLČEK, MONIKA VLČKOVÁ, PETR VRÁNA A ARCHIV GREEN BALKANS.

SAZBA: LUKÁŠ PRACNÝ

NEPROŠLO JAZYKOVOU ÚPRAVOU.

VYBRANÉ OBRAZOVÉ MATERIÁLY BYLY DIGITÁLNĚ UPRAVENY POMOCÍ AI.

KONÁNÍ KONFERENCE FINANČNĚ PODPOŘILY MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ A MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ.

Obsah

2 Slovo úvodem

3 Louky a pastviny z pohledu přírodovědného i krajinářského

5 Novinky ve vzdělávacích aktivitách Mokřady pro život

7 Amphibiarium nový pavilon pro obojživelníky

13 Další novinky v Zoo Ostrava (nejen) pro školy

23 Vikuňa a sajga

24 Budoucnost velkých koček v Zoo Ostrava

26 Příloha I Akce v Zoo Ostrava 2026/2027

27 Příloha II Přehled výukových programů

Slovo úvodem

Vážení přátelé,

před dvaceti lety se konal první ročník konference. Nesmírně si vážím toho, že si tato akce našla své pravidelné i občasné účastníky. A co je obzvlášť potěšující, že i ti, co už si užívají zaslouženého důchodu, mají pořád o účast na konferenci zájem. Je to úžasná motivace pro nás do další práce pro Vás a Vaše žáky. Děkujeme za to!

Nejedná se o jediné letošní kulaté výročí. Za pár dní uplyne 75 let od založení zoo v Ostravě. Přestože je oficiální datum výročí teprve před námi, připomínáme si je průběžně už od začátku roku. Kromě ohlédnutí za historií probíhá i řada akcí a projektů pro budoucnost – pokračují práce na rozsáhlém komplexu pro tučňáky, na jaře byl zprovozněn druhý vstup do zoo a na konci léta jsme otevřeli Amphibiarium – specializovaný pavilon pro obojživelníky. Téma obojživelníků i dalších mokřadních druhů se prolíná celým rokem a překlopí se i do toho dalšího, a to v rámci ochranářské kampaně Wetlands for Life, kterou vyhlásila Evropská asociace zoologických zahrad a akvárií.

Témata mokřadů a obojživelníků jsme tedy nemohli nezařadit i do programu konference. Kromě toho samozřejmě zazní i další příspěvky: o loukách a pastvinách, vikuních a sajgách, a nakonec i velkých kočkách. Pěkně se to rýmuje, byť prezentovaná témata nebudou vždy poetická. Přesto je nezbytné, aby zazněla. Jsou důležité pro ochranu přírody, záchranu ohrožených druhů, pro budoucnost.

Děkuji všem přednášejícím za přípravu zajímavých a inspirativních prezentací a sepsání textů pro tento sborník. Děkuji svým kolegům za pomoc s organizací akce. Děkuji také Ministerstvu životního prostředí a Moravskoslezskému kraji za finanční podporu, díky níž můžeme už dvě desítky let organizovat konferenci, jejíž součástí je i tištěný sborník. Mé upřímné a srdečné díky náleží také paní Miladě Švecové a Klubu ekologické výchovy. Velmi si cením naší dlouholeté spolupráce a její přízně. Ráda bych na tomto místě poděkovala paní Lucii Baránkové Vilamové, náměstkyni primátora města Ostravy, a panu Pavlu Staňkovi, členovi rady kraje, za podporu a za to, že převzali záštitu nad konferencí.

Velmi děkuji i Vám, účastníkům konference, za Váš zájem a přízeň. Nesmírně si ceníme Vašeho zájmu o dění v naší zoo, zájmu o ochranu přírody a ochoty aktivně se zapojovat do ochranářských aktivit a motivovat k tomu i Vaše žáky!

Děkuji a těším se na další spolupráci!

Za Zoo Ostrava
Šárka Nováková

Louky a pastviny z pohledu přírodovědného i krajinářského

Milada Švecová
Klub ekologické výchovy z. s.
Česká komise pro UNESCO
natur.svec@seznam.cz

Jako každý rok i letos OSN vyhlásila téma související s trvale udržitelným rozvojem, letos je to **„Mezinárodní rok pastvin a pastevců (IYRP)“**. Pro rok 2026 bylo tedy opět zvoleno téma přírodovědné související nejenom s biodiverzitou a jejími změnami, ale také v širším pojetí související i s problematikou krajinářskou, vodohospodářskou a společenskou. Louky a pastviny jsou v přírodě nezastupitelnými nelesními ekosystémy a jsou nezbytnou součástí potravní pyramidy. Mají také význam z pohledu vodohospodářského, neboť zvyšují retenční schopnost krajiny a zamezují sesuvům půdy, neboť zpevňují sypké substráty.

Louky a pastviny jsou v rámci vyhlášeného tématu prezentované jako dynamické ekosystémy rychle reagující na výkyvy počasí spojené s nedostatkem nebo nadbytkem srážek, poskytují potravu volně žijícím živočichům i hospodářským zvířatům. Pastevectví zase poskytuje pracovní příležitosti lidem napříč ekosystémy planety Země, a to od severské tundry až po oblasti s nedostatkem vody.

JAK LZE LOUKY A PASTVINY STRUČNĚ CHARAKTERIZOVAT?

- **Pokrývají přibližně polovinu zemského povrchu** (nacházejí se v ekosystémech, jako jsou travní porosty, savany, prérie, pampy, pouště, mokřady nebo horské oblasti),
- **zachovávají jedinečnou faunu a flóru,**
- **poskytují základní služby**, včetně ukládání uhlíku a regulace vody,
- **zajišťují obživu i kulturní identitu** milionů pastevců.

CO PASTVINY OHROŽUJE?

Pastviny nejvíce ohrožuje degradace půdy, konkurenční využívání půdy související s expanzivní zástavbou, což souvisí se změnou způsobu života lidí a se zvyšujícími se nároky na služby ekosystémů ovlivňujícími lidský blahobyt.

PASTEVECTVÍ

Pastevectví je forma zemědělství založená na chovu hospodářských zvířat na přirozených pastvinách. Pastevectví je důležitým zdrojem obživy mnoha lidí po celém světě. Pastevci jsou přítomní v 75 % států a obhospodařují 25 % světové půdy. Význam pastevectví spočívá v udržování biodiverzity, zadržování vody v krajině, potravinové bezpečnosti, udržování tradic a zvyků v různých částech planety Země a v neposlední řadě také v chovu domácích zvířat se zohledněním jejich welfare.

ŽIVOČICHOVÉ LUK A PASTVIN V EXPOZICÍCH ZOO

Živočichové lučních ekosystémů ze skupiny býložravců bezprostředně potravně vázaných na vegetaci jsou často součástí expozic zoologických zahrad. Jako příklady lze uvést lamy, velbloudy, zubry, bizony, antilopy aj. Některé zástupce býložravců travních porostů různých světadílů má ve svých expozicích i ostravská zoo, např. různé druhy antilop, vodušky, vikuně, zebry.

PŘÍKLADY TÉMAT K MEZINÁRODNÍMU ROKU PASTEVECTVÍ VHODNÝCH PRO ZAČLENĚNÍ DO VZDĚLÁVÁNÍ A ŠKOLNÍCH VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMŮ:

- **Pastviny jako živé ekosystémy**

Pastviny pokrývají více než 50 % zemského povrchu a zahrnují savany, stepi, tundry i mokřady. Jsou velmi pestré, co se týče biodiverzity, a dokáží uživit obrovské počty býložravců. Příkladem mohou být třeba africké savany.

- **Biodiverzita luk a pastvin a ochrana přírody**

Role pastvy v udržování rozmanitosti druhů a problematika soužití pastevců s velkými šelmami (např. vlkem v Evropě).

- **Ekosystémové služby**

Jak pastviny čistí vodu, ukládají uhlík (sekvestrace) a brání erozi.

NÁMĚTY PRO ŠKOLNÍ PROJEKTY S TÉMATEM LOUKY A PASTVINY

- **Pastvina pod lupou**

  Monitoring biodiverzity na místní louce nebo pastvině. Žáci mohou srovnávat druhovou bohatost rostlin a hmyzu na intenzivně sečené louce versus na pastvině. Opakované kosení luk je dokladem nejen péče o krajinu, ale také o biodiverzitu zvláště zranitelných druhů rostlin. Jako příklad lze uvést čeleď vstavačovitých zahrnující středoevropské orchideje rostoucí právě na lukách a pastvinách (např. v Bílých Karpatech, Českém středohoří).

- **Půdní detektivové**

  Experimenty s propustností půdy. Porovnání vzorků z utužené pastviny (kde je moc zvířat) a ze zdravé pastviny s bohatým kořenovým systémem.

- **Hmyzí hotel a včely**

  Význam pastevectví pro opylovače. Projekt zaměřený na to, jak kvetoucí pastviny pomáhají přežít včelám či motýlům v krajině. Důležité jsou především kvetoucí louky jako zdroj potravy. Téma luk a pastvin je také tématem pro výchovy. Klub ekologické výchovy ve spolupráci s ČK pro UNESCO vyhlásil výtvarnou a literární soutěž na téma **Louky a pastviny ekologicky cenné i zemědělsky nezastupitelné.** Příklady tematických okruhů:
  - Pastvina pod lupou (rostliny, živočichové luk a pastvin)
  - Horské pastviny jako místo výskytu chráněných druhů rostlin (např. orchideje)
  - Pastviny jako krajinářský prvek
  - Chovy hospodářských zvířat na pastvinách a velké šelmy

Novinky ve vzdělávacích aktivitách – Mokřady pro život

Veronika Máchová
Zoologická zahrada a botanický park Ostrava
machova@zoo-ostrava.cz

Symbolicky 2. února 2026, na Světový den mokřadů, byla spuštěna **nová ochranářská kampaň** Evropské asociace zoologických zahrad a akvárií (EAZA) s názvem **Wetlands for Life (Mokřady pro život).** Na rozdíl od té předcházející, která byla úzce zaměřena na Vietnam a jeho druhovou rozmanitost v ohrožení, se současná kampaň věnuje mokřadům po celém světě, tedy i těm v České republice, a lze ji tak snadněji uchopit a zahrnout do vzdělávání ve školách. I když kampaň oficiálně trvá dva roky, v Zoo Ostrava se mokřadům budeme věnovat i po jejím skončení, protože se jim věnujeme dlouhodobě.

CO JSOU MOKŘADY?
Mokřady patří k nejcennějším a zároveň nejohroženějším ekosystémům na Zemi. Nejedná se pouze o zamokřená území s typickými rostlinami, jako jsou rákosy, orobince, blatouchy či kosatce, které si většina populace ve spojitosti se slovem „mokřady" představí, ale patří zde i jezera, rybníky, oázy, korálové útesy, solné pánve či mangrovové porosty.

Ačkoliv najdeme mokřady téměř po celém světě, zmizelo jich od roku 1900 již více než 64 %!

Kampaň Mokřady pro život poukazuje na skutečnost, že mokřady jsou prostředím pro velké množství druhů a mají obrovskou ekologickou hodnotu. Na mokřadní ekosystémy jsou vázány celé skupiny organismů – vodní ptáci, ryby, obojživelníci, vodní hmyz, řada rostlin a dalších organismů, kterým poskytují potravu i místo pro život a rozmnožování. Se zánikem mokřadů se zmenšují jejich populace a mnohé z nich jsou v současnosti vlivem ztráty životního prostředí vážně ohroženy.

Zoo Ostrava chová řadu druhů vázaných na mokřady a podobně jako ostatní zoologické zahrady pomáhá zachraňovat a obnovovat jejich populace. Jedná se o zvířata v různých stupních ohrožení – od druhů méně ohrožených, jako je **kolpík růžový** (*Platalea ajaja*), kterého můžete vidět ve voliéře La Pampa, přes ty, které jsou dle Červeného seznamu IUCN v kategorii kriticky ohrožené, například **krokodýl štítnatý** (*Mecistops cataphractus*), který obývá pavilon Tanganika, **polák východní** (*Aythya baeri*) – obyvatel jedné z Voliér ptáků Tibetu a Číny, až po druhy v přírodě již vyhubené, jako je **jelen milu** (*Elaphurus davidianus*). Návštěvou zoologické zahrady můžete podpořit i vybrané in situ projekty v rámci programu „5 korun ze vstupu". Je mezi nimi i významná mokřadní lokalita **Kozmické ptačí louky**.

Kampaň podporuje rovněž vzájemnou spolupráci mezi vládními i nevládními organizacemi zabývajícími se ochranou přírody a podílí se na praktických krocích pro zachování, obnovu či vytváření nových mokřadů. Důležitý je také monitoring mokřadní biodiverzity, který provádí řadu let Český svaz ochránců přírody, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Ostravská univerzita a další. Také v Zoo Ostrava proběhl výzkum mokřadních organismů a vznikají nová opatření pro podporu místní biodiverzity.

Aktuálně se v areálu zoo nachází více než 30 tůní, které poskytují životní prostor pro mokřadní organismy a zároveň pomáhají zadržet či zpomalit odtok vody z krajiny, a tím přispívají také k příjemnějšímu mikroklimatu během horkých letních dní.

Jeden z projektů, které lze v rámci kampaně Wetlands for Life podpořit, se zaměřuje na **plameňáky malé** (*Phoeniconaias minor*) a jejich hlavní hnízdní lokalitu – jezero Natron v Tanzánii. Silně alkalické jezero poskytuje útočiště chráněné před predátory 75 % celosvětové populace tohoto druhu už více než 50 let, přesto se zde neustále jedná o těžbě kalcinované sody, a tak je ohrožení jejich přirozeného prostředí velmi aktuální. Pomohl by statut ochrany, spolupráce s místními komunitami a posílení ekoturismu v oblasti. Ochranou plameňáků malých budou chráněny i další druhy.

Plameňáci jsou chováni v téměř dvou třetinách členských institucí EAZA, a proto se stali ambasadory kampaně, neboť symbolizují krásu a křehkost mokřadů. Zoo Ostrava chová od roku 1979 **plameňáky kubánské** (*Phoenicopterus ruber*) a za tuto dobu se podařilo odchovat přes sto mláďat. Ačkoliv není tento druh v současnosti vážně ohrožen (jeho populace se odhadují až na 205 000 dospělých jedinců), je potřeba chránit jeho přirozené prostředí, čistotu a kvalitu pobřežních mokřadů, mangrovových porostů a solných jezer, kde získávají potravu a hnízdí.

MOKŘADY PRO ŽIVOT – NOVÝ VÝUKOVÝ PROGRAM
Tématu mokřadů je nově věnován také samostatný vzdělávací program Mokřady pro život. Jeho cílem je pomocí experimentů a vlastního bádání pochopit nejen význam a funkci mokřadů, ale také rozdíl mezi přirozeným meandrem a člověkem narovnaným tokem. Více se tak můžeme zaměřit

na problematiku nevhodných zásahů do krajiny a důsledků, které z toho vyplývají. Důležitou součástí programu jsou také tipy, jak o mokřady pečovat a pomoci při jejich obnově.

Zvláštností programu je speciálně vytvořený **model meandru a regulovaného toku**, pomocí něhož lze pozorovat, jak se mění rychlost a intenzita proudění vody i její rozliv za určitých podmínek, a tím přímo vidět dopady této změny v krajině. Žáci si sami zkusí simulovat množství vody (srážek) i jejich intenzitu, která do modelů proudí, a pozorováním vyvozují závěry o chování vody a důsledcích pro krajinu.

DALŠÍ NOVÉ VZDĚLÁVACÍ PRVKY

Protože v zoologické zahradě chováme řadu mokřadních druhů živočichů a nachází se zde i řada mokřadních druhů rostlin, připravujeme nově tištěného „**Průvodce mokřadními druhy v Zoo Ostrava**“. Prohlídkou s tímto průvodcem tak lze po výukovém programu na mokřadní téma ještě dále navázat a dozvědět se více o ohrožených druzích.

V souvislosti s novou kampaní jsme také aktualizovali informační panely v **expozici Mokřady**, kterou naleznete ve spodní části zahrady pod výběhy afrického safari. Povalový chodník vás provede skutečným mokřadem, jehož proměny lze pozorovat v průběhu celého roku. Za stavu nízké hladiny vody uvidíte drobné meandry, které se po deštích rozlijí a vodou zaplní různorodá zákoutí expozice. Na jaře zde kvetou sněženky a orseje, později pak kakosty i kosatce, rozléhají se hlasy různých druhů žab a pozorovat můžete také některý z 27 druhů vážek, které se v areálu zoo vyskytují (což je více než třetina všech druhů vážek žijících v ČR). A funkci mokřadů zde můžete cítit také na vlastní kůži – zejména v letních tropických dnech je zde přívětivější mikroklima a příjemný stín.

Podobně osvěžující může být i návštěva **Vodního světa** v blízkosti restaurace Saola, jehož informační systém právě prochází postupnou rekonstrukcí a v příští sezóně bude osazen novými informačními panely více navazujícími na výukové programy **Putování vody** a **Mokřady pro život**.

Výčet novinek na mokřadní téma pak můžeme uzavřít novým, v srpnu otevřeným pavilonem pro obojživelníky, který jsme nazvali **Amphibiarium**. Více se o něm dočtete na následujících stránkách. Tento nový prostor s interaktivními prvky a nesmírně zajímavými obyvateli přímo vybízí k tvorbě nového výukového programu. Na jeho přípravě aktuálně intenzivně pracujeme.

Inovací prošly také další kouty zoologické zahrady. Příkladem je **Včelí stezka**, kde jsme staré informační panely převlékli do nového atraktivnějšího hávu a zároveň jsme se při této aktualizaci více zaměřili na zajímavosti ze života nejen **včel medonosných** (*Apis mellifera*), ale i jejich méně známých příbuzných, které žijí samotářským způsobem života.

PŘIJĎTE NOVINKY PROZKOUMAT. BUDEME SE TĚŠIT NA VAŠI NÁVŠTĚVU!

wetlands for life
EAZA CONSERVATION CAMPAIGN 2026 • 2027

Skokan zelený

Amphibiarium – nový pavilon pro obojživelníky

Jiří Novák
Zoologická zahrada a botanický park Ostrava
info@zoo-ostrava.cz

V srpnu 2026 se v Zoo Ostrava otevřel nový pavilon Amphibiarium – komplexní specializované chovatelské zařízení. Je určen obojživelníkům, kteří se odborně nazývají Amphibia, proto tento název. Návštěvníci zde poznají jedinečný svět žab, mloků a dalších obojživelníků. Jsou to vskutku fascinující tvorové, bizarní a krásní zároveň, tajemní, a ne vždy oblíbení. Přesto zasluhují naši pozornost, jelikož se naším přičiněním stali nejohroženější skupinou obratlovců na Zemi. Věříme, že budou lidé při výstupu z Amphibiaria obojživelníky taktéž nadšení!

NĚKTERÁ FAKTA O AMPHIBIARIU:

- přes 30 druhů, stovky jedinců,
- život v přirozených biotopech: 19 terárií, 10 akvárií, 1 paludárium,
- mangrovová bažina s lezci,
- tropy, chlad i noční dobrodružství,
- pohlcující atmosféra deštného lesa
- a mnoho dalšího.

INFORMAČNÍ SYSTÉM

Svou významnou roli zde hraje i informační systém využívající moderní technologie, který přibližuje obojživelníky atraktivní a interaktivní formou. Sestává z velkoplošných tematických panelů, informačních dotykových displejů, které zde nahrazují statické cedulky. Kromě základních informací o daném druhu přináší i vizualizace a další zajímavé informace. Nechybí ani nejrůznější projekce. V pavilonu je také několik modelů zvířat, většina v životní velikosti. Jedná se o zástupce předků suchozemských čtyřnožců. Ze současně žijících druhů zde najdete model velemloka čínského. Jediným modelem poněkud větším, než je daný obojživelník ve skutečnosti, je model macarátů jeskynních. V oddělené části můžete v pravidelných intervalech zažít autentickou atmosféru tropického deštného lesa. Doprovázenou hromy a blesky.

TEMATICKÉ CELKY

Pavilon je rozčleněn do několika tematických celků, které jsou barevně odlišeny. Tyto barvy pomáhají s orientací:

ČERVOŘI – ZÁHADNÍ OBOJŽIVELNÍCI

Vedle žab a ocasatých obojživelníků se k obojživelníkům řadí červoři (řád Gymnophiona) – skupina beznohých obojživelníků. Mají červovité tělo, malé oči, někteří jsou zcela bez očí. Většinou žijí skrytě v půdě, čímž patří k nejméně prozkoumaným obojživelníkům. Přitom je známo více než 220 žijících druhů! Moderní červoři žijí v tropech Jižní a Střední Ameriky, Afriky a Asie. Mají řadu anatomických zvláštností. Několik druhů je vodních, například v Amphibiariu chovaný červorovec splývavý (*Typhlonectes natans*). Prstencovitá segmentace těla jim dodává červovitý vzhled, přičemž počet prstenců odpovídá počtu obratlů. Protažený a zaoblený čenich se dobře hodí k prodírání se půdou či jako nástroj k ražení zemních chodeb. Mnoho kostí lebky je srostlých, takže na rozdíl od žab a mloků je lebka kompaktní a velmi pevná. Jejich tlama je plná impozantních zahnutých zubů. Živí se bezobratlými, ale i drobnými obratlovci. Červoři jsou jediným řádem obojživelníků s výhradně vnitřním oplozením. Samci na 2–3 hodiny vsunou kopulační orgán do samičí kloaky. Asi 25 % druhů je vejcorodých, 75 % druhů rodí vyvinutá mláďata. U některých druhů je vyvinuta péče o potomstvo. Například mláďata cecílie kroužkované (*Siphonops annulatus*), prezentované modely v zemní dutině, se živí sekretem žlázy na konci matčina ocasu a okusováním její pokožky (mateřská dermatofágie).

Červorovec splývavý

ROZMANITOST ŽAB

Žáby (Anura) jsou nejpočetnější skupinou obojživelníků. Tvoří 88 % žijících druhů obojživelníků a patří mezi pětici nejrozmanitějších řádů obratlovců. Podle databáze AmphibiaWeb je popsáno 9 081 druhů obojživelníků, z nichž 8 011 jsou žáby (k 6. srpnu 2026). Přitom každý rok vědci objevují další nové druhy. Žáby se vyskytují po celém světě, scházejí pouze v Antarktidě. Nejvíce druhů žije v tropických oblastech, najdeme je však téměř ve všech typech prostředí. Blatnice americká (*Scaphiopus couchii*) žije v Sonorské poušti. Skokan krabožravý (*Fejervarya cancrivora*) obývá mangrovy jihovýchodní Asie s brakickou vodou. Areál rozšíření skokana lesního (*Lithobates sylvaticus*) sahá za hranici severního polárního kruhu!

ŽABÍ NEJ!

- **největší žába**: africký veleskokan goliášský (*Conraua goliath*) dosahuje délky těla až 40 cm a váhy okolo 3–4 kg,
- **nejmenší žába**: brazilská ropušenka bleší (*Brachycephalus pulex*) měří 7,1 mm a je pravděpodobně i nejmenším obratlovcem,
- **nejvýše žijící žába**: horalka vysokohorská (*Scutiger boulengeri*), zdravá populace těchto himálajských žab byla nalezena v nadmořské výšce 5 270 m!

PRALESNIČKY – JEDOVATÉ KRÁSKY

Pralesničkovití (Dendrobatidae) je čeleď malých obvykle velmi pestrých žab původem z tropické Střední a Jižní Ameriky. Jsou aktivní během dne. Neukrývají se, ačkoli by se mohlo zdát, že se snadno stanou kořistí predátorů. Výrazné zbarvení je totiž varovné a pestrost pralesničky koreluje s její toxicitou. Druhy s extrémně pestrým zbarvením jsou vysoce toxické. Naopak barevně méně nápadné druhy jsou toxické méně. Zástupci rodu *Colostethus* jsou krypticky zbarvení a zcela netoxičtí. Toxiny získávají pralesničky z potravy, především z mravenců, a jed vylučují kůží. Nejtoxičtějším druhem je pralesnička strašná (*Phyllobates terribilis*), která je zároveň jedním z nejjedovatějších živočichů vůbec. Tyto žáby produkují ve svých kožních žlázách smrtící alkaloidy, především batrachotoxin. Jedna pralesnička strašná má dostatek toxinu k zabití deseti až dvaceti lidí nebo až 20 000 myší!

Pralesnička strašná

Původní obyvatelé Jižní Ameriky používali toxické sekrety pralesniček k otrávení hrotů foukacích šipek a šípů. Proto se pralesničkám také říká „šípové žáby". Pomocí foukaček pak lovili nejrůznější zvířata včetně ptáků, opic či lenochodů. Z přibližně 200 známých druhů pralesniček však byly pro tento účel zdokumentovány pouze čtyři druhy rodu *Phyllobates*, jehož zástupci se vyznačují relativně velkým vzrůstem a vysokou úrovní toxicity. Různé druhy pralesniček mají různé skupiny alkaloidů, přičemž všechny pocházejí z potravy. Pokud žáby ztratí zdroj toxinů (z pralesních mravenců či jiných členovců), mizí i jejich toxicita. Proto ani pralesničky v Amphibiariu jedovaté nejsou.

Pralesničky jsou oddanými rodiči. Jejich námluvy a sociální chování jsou druhově velmi rozmanité. Mají jako všechny žáby vnější oplození; samice naklade snůšku vajíček na vlhké místo a samec je poté oplodní. Samec (nebo u některých druhů samice) snůšku pravidelně hlídá a vlhčí, aby vajíčka nevyschla. Následně samec či samice roznáší na svých zádech vylíhlé pulce do vyhlédnutých miniaturních tůněk (např. v úžlabí listů bromélií), většinou do každé tůňky jen jednoho. Pulci se živí bezobratlými živočichy, kteří v tůňce uvíznou, pulci jiných druhů se živí řasami či detritem, u některých druhů (například rod *Oophaga*) jejich matka dokonce naklade do vody s pulcem vajíčka jako potravu a opakovaně se k nim s tímto záměrem vrací nejméně 1x za týden.

ŠESTÉ VYMÍRÁNÍ

Globální populace obojživelníků čelí mimořádné krizi – 42 % z více než osmi tisíc druhů obojživelníků hodnocených v Červeném seznamu ohrožených druhů IUCN je ohrožených. To z nich činí nejohroženější skupinu obratlovců! Příčin je celá řada, ale všechny mají společného jmenovatele – člověka. Skutečnou pohromou se pak stala chytridiomykóza, infekční onemocnění obojživelníků způsobené primitivními houbami *Batrachochytrium dendrobatidis* a *Batrachochytrium salamandrivorans*. V druhé polovině 20. století se šířila po celém světě, až nakonec vyvolala pandemii, která je příčinou dramatického poklesu populací, ba dokonce vymření mnoha druhů obojživelníků ve Střední a Jižní Americe, v Austrálii a na mnoha dalších místech světa. V roce 2008 byla nemoc poprvé zjištěna v České republice. Toto onemocnění je globální problém, který postihuje 30 % druhů obojživelníků. Jak jsou obojživelníci přepravováni po celém světě kvůli výzkumu, konzumaci „žabích delikates" či obchodu, šíří se spolu s nimi také chytridiomykóza.

Jelikož je nemoc možné přenést i na botách, jde o těžko řešitelný celosvětový problém. Jedna z hypotéz svědčí pro africký původ onemocnění. Pravděpodobnost propuknutí nemoci u infikovaných jedinců je druhově specifická. Některé druhy jsou schopné nemoci odolat. Ještě předtím, než byly vynalezeny moderní těhotenské testy (ve 30. až 60. letech 20. století), byly k prokázání těhotenství využívány africké drápatky vodní (*Xenopus laevis*). Test se prováděl tak, že se moč ženy vstříkla do žáby. Pokud byla žena těhotná, hormony v její moči podnítily ovulaci a žába začala klást vajíčka. Je to reakce na hormon gonadotropin, který se ve velkém množství nachází v krvi a moči těhotných žen. Protože jsou drápatky zároveň proti chytridiomykóze odolné, roznesl člověk toto onemocnění s drápatkami do celého světa.

MADAGASKAR – ŽABÍ RÁJ

Madagaskar je čtvrtým největším ostrovem světa s unikátní flórou i faunou. Nachází se zde přibližně 12 000 druhů

cévnatých rostlin a více než 80 % z nich roste pouze na Madagaskaru. Madagaskarskými endemity jsou všichni místní savci s výjimkou letounů. Druhovou skladbu obojživelníků zde tvoří výhradně žáby. V roce 2026 bylo evidováno 443 vědecky popsaných druhů madagaskarských žab, přičemž 440 z nich jsou endemity ostrova. Každoročně jsou přitom popisovány další nové druhy. Pro srovnání – v České republice žije 13 druhů žab, v celé Evropě sotva 70. Madagaskar je tak skutečný žabí ráj! Žáby žijí téměř všude. V deštných lesích, trnitých křovinách i na vysokohorských loukách.

Nepřehlédnutelné jsou mantely (rod *Mantella*), drobné žáby, které doslova hýří barvami. Nejen svým pestrým zbarvením, ale i toxicitou připomínají pralesničky z Jižní a Střední Ameriky. Také mantelám slouží zbarvení k varování potenciálních predátorů, že jsou jedovaté. Jiná skupina madagaskarských žab volí odlišný způsob ochrany – kamufláž. Mantily rodu *Mantidactylus* si vyvinuly kryptické zbarvení, takže dokonale splývají s podkladem, třeba s kůrou stromů. Létavky rodu *Boophis* prozradí nápadně velké oči. Mnoho z nich žije v korunách stromů a skáčou z větve na větev. Drobné rákosničky rodu *Heterixalus* vynikají svým neúnavným voláním.

Na Madagaskaru chybí pravé ropuchy, a tak jejich podobnou ekologickou niku zaplnily parosničky (rod *Dyscophus*). Výstižný je jejich anglický název – tomato frog, tedy „rajčatová žába", který odkazuje na jejich zbarvení. Když se cítí ohrožené, výstražně se nafouknou. Pokud to predátora neodradí, vyloučí parosničky hustou, toxickou a natolik lepivou látku, že zalepí tlamu útočníka. Napříště si to hroznýš nebo fosa určitě rozmyslí.

LEZCI – NOVODOBÍ „OBOJŽIVELNÍCI"

Lezci nejsou obojživelníci, nýbrž paprskoploutvé ryby (podobně jako tuňák nebo kapr), které však žijí obojživelně a podnikají výpravy z vody do světa suchozemských čtyřnožců. Připomínají první obratlovce, kteří před 380 až 360 miliony lety uskutečnili revoluční přechod z vody na souš. Můžeme namítat, že souš je dnes obydlená a plně obsazená. Ale co kdyby? Země už zažila mnoho hromadných vymírání druhů, proto zánik suchozemského života třeba vinou náhlé přírodní katastrofy či pokračující bezohledné lidské činnosti není ani zdaleka tak nepředstavitelný. Lezci jsou rozhodně jedni z horkých kandidátů na hypotetické znovuosídlení souše. Život na souši tak může dostat druhou šanci.

Domovinou lezců jsou mangrovové porosty s brakickou vodou a kolísající salinitou. Až 90 % času tráví mimo vodu. Umí plavat, ale většinou se pohybují pomocí svalnatých prsních ploutví, které mají dvě kloubní spojení umožňující vysoký stupeň mobility. Lezci se díky nim mohou podepřít, mohou kráčet, poskakovat i skákat. Mohou tak na souši lovit drobné korýše, hmyz či červy. Některé druhy mají navíc modifikované břišní ploutve schopné sevření či přilnutí k podkladu, takže mohou šplhat a zachycovat se na kořenech mangrovníků často ve svislé poloze. Bez plic museli lezci čelit problému s dýcháním. Stejně jako u obojživelníků i u lezců hraje významnou roli kožní dýchání (může zajišťovat až tři čtvrtiny celkové potřeby příjmu kyslíku), kyslík vstřebávají také sliznicí v ústní dutině. Naprosto unikátní je dýchání založené na zadržení vody v žaberních dutinách. Lezec si tedy při pobytu na souši nosí zásobu vody s sebou a zároveň s ní i vzduchovou bublinu. Tím může docházet k výměně plynů i při dýchání pomocí žaber.

Také oči jsou přizpůsobeny k pobytu na souši. Jsou velké a posazené nahoře na temeni hlavy. Pohybují se nezávisle na sobě a poskytují lezcům téměř 360° zorné pole. Ryby nemají oční víčka. Aby lezcům oči nevyschly, mají pod každým okem zvláštní kožní kapsu s kapilární vodou, pomocí níž si oči vlhčí – čas od času oči do kapsy zatáhnou, což může připomínat mrkání. Když jsou lezci ve vodě, vynoří nad hladinu pouze oči jako dva periskopy, zatímco tělo zůstává bezpečně skryto pod hladinou.

Lezec Pearseův

LISTOVNICE – KRÁLOVNY NOCI

Listovnice (čeleď Phyllomedusidae) jsou noční žáby vyskytující se ve Střední a Jižní Americe. Někdy bývají řazeny k rosničkám, se kterými jsou blízce příbuzné a sdílejí spolu například stromový způsob života. Mají však řadu unikátních anatomických znaků a behaviorálních vlastností, které je činí jedinečnými. Tito fascinující tvorové boří běžné představy o žábách. Místo klasických žabích skoků se listovnice pohybují pomalu a mezi listy a větvemi ručkují. Jejich dlouhé štíhlé končetiny jsou přizpůsobeny k uchopení větví a stonků, nikoli k odrazům a skokům. Na koncích prstů mají rozšířené terčíky. Ty fungují na principu mokré adheze – žába vylučuje mikroskopickou vrstvu hlenu, která v kombinaci s texturou kůže na polštářcích vytváří extrémní tření i na zcela hladkém povrchu, například na svisle visícím mokrém listu.

Zářivé barvy listovnic aktivních v noci zdánlivě nedávají smysl. I vědecké jméno jednoho z osmi rodů *Agalychnis* odkazuje na jejich barevnost a zářivé oči – z řeckých slov *aga* (mnoho) a *lychnos* (zářící lampa). Barvy přitom nesignalizují jedovatost, listovnice jedovaté nejsou. Využívají tzv. deimatické (strašící) zbarvení. Přes den je listovnice dokonale maskovaná. Složí nohy pod tělo, zavře oči a splyne se zeleným listem. Pokud ji však vyruší predátor, prudce otevře obří červené oči, odhalí jasně modré boky či oranžové prsty. Každý druh dle své škály barev. Náhlý záblesk barev predátora na zlomek vteřiny zmate či vystraší. Tento moment překvapení dává listovnici čas k úniku.

Listovnice červenooká

Některé listovnice mění barvu podle denní doby. Jde o fyziologickou barvoměnu. Například listovnice přízračná (*Agalychnis lemur*) je přes den světle hráškově zelená, aby dokonale splývala s listem pod slunečním svitem. V noci její kůže ztmavne do červenohnědé až oranžové barvy. Tuto změnu řídí hormony, které přeskupují pigmentová zrna v buňkách kůže v reakci na světlo a teplotu.

Listovnice nekladou vajíčka do vody, ale na listy nad vodní hladinu. Pokud se ke snůšce vajíček přiblíží predátor (nejčastěji stromové užovky nebo vosy), embrya uvnitř vajíček rozpoznají podle vibrací útok predátora od působení deště nebo větru. V takovém případě embrya vyloučí enzym, který rozpustí obaly vajíček, pulci se vylíhnou předčasně a spadnou do bezpečí vody. Jde o učebnicový příklad fenotypové plasticity v načasování líhnutí.

CAUDATA – OBOJŽIVELNÍCI S OCASEM

Ocasatí (Caudata) je řád obojživelníků, který zahrnuje mloky a čolky, často pestře zbarvené. Vyskytují se téměř výhradně na severní polokouli. Obvykle jsou drobného vzrůstu, patří však mezi ně i největší současní obojživelníci. Vůbec největší je velemlok jihočínský (*Andrias sligoi*), který dorůstá délky až 180 cm! Velikostí se s ním může rovnat velemlok čínský (*Andrias davidianus*), jehož model uvidíte nad jezírkem axolotlů. Většina druhů je terestrických, ale pro rozmnožování se vracejí do vody. Některé čistě vodní druhy jsou až bizarní. Tři druhy úhořík rodu *Amphiuma* mají extrémně protáhlé tělo a všechny končetiny silně redukované podle druhu s jedním, dvěma či třemi prsty na každé noze. Několik jeskynních druhů je slepých a téměř bez pigmentu, například macarát jeskynní (*Proteus anguinus*).

Mlok skvrnitý

NEOTENIE – PŮVOD MODERNÍCH OBOJŽIVELNÍKŮ

Na konci permu (před 252 miliony let) se celosvětově výrazně změnilo klima – došlo ke značnému ochlazení a aridizaci (vysoušení) krajiny, v důsledku čehož nastalo třetí hromadné vymírání a mj. vymření 75 % v té době existujících čeledí obojživelníků. Pravděpodobnou teorií, jak tomu mohli obojživelníci čelit, je neotenie – biologický jev, při kterém si dospělý organismus zachovává vzhled nebo vlastnosti larvy (zpomaleným tělesným vývojem), přestože již pohlavně dospěl a může se rozmnožovat. Moderní obojživelníci (podtřída Lissamphibia) vykazují silné morfologické shody s některými prvohorními obojživelníky z řádu Temnospondyli. Při srovnání je patrné, že dospělí Lissamphibia sdílejí znaky spíše s larvami svých prvohorních předků. Učebnicovým příkladem neotenie je dnes žijící axolotl (Ambystoma mexicanum), který dospívá a rozmnožuje se v larválním stádiu s vnějšími žábrami, aniž by metamorfoval v dospělého suchozemského mloka.

Axolotl Andersonův

HISTORIE OBOJŽIVELNÍKŮ – PŘECHOD OBRATLOVCŮ Z VODY NA SOUŠ

Život na Zemi existuje asi 4 miliardy let, většinu času se však odehrával pod vodou. Dlouho šlo o velice jednoduchý mikrobiální život. Pak zhruba před 530 miliony let jako by život náhle explodoval. Nastalo období zvané kambrium, které představovalo první periodu geologické éry zvané paleozoikum (též prvohory). Pokud bychom se vrátili do doby před 500 mil. lety, spatřili bychom Zemi zcela jinou než dnes. Pevniny tvořily převážně holé skály, prach a písek. Nikde žádné lesy, žádné louky ani barevné květiny. Život existoval téměř výhradně v oceánech. Na souši panovalo ticho a prázdnota. Pak ale nastala jedna z nejdůležitějších změn v historii planety Země: některé organismy vystoupily z vody na souš. Kdysi pustý svět se radikálně změnil. Na souši se postupně zabydlely jednoduché zelené rostliny příbuzné mechům či játrovkám, později před 430 mil. lety suchozemskou floru doplnily první cévnaté rostliny. Rozrůstající se vegetace začala na souších vytvářet zcela nové životní prostředí, do kterého se zanedlouho nastěhovali první bezobratlí živočichové, například mnohonožky či pavoukovci.

Obratlovci v té době ještě plavali ve vodě. V mořích však již byly zastoupeny všechny významné skupiny rybovitých obratlovců, tedy pancířnatí (Placodermi), trnoploutví (Acanthodii), paryby (Chondrichthyes) i paprskoploutvé ryby (Actinopterygii). Z hlediska přechodu na souš jsou však nejdůležitější skupinou svaloploutví (Sarcopterygii), kteří mají masité prsní ploutve spojené s pletencem lopatkovým jen jedinou kostní kloubní hlavicí. K této skupině patří i dnes žijící latimérie (2 druhy) a bahníci (6 druhů).

V raném devonu (před 416 miliony let) se svaloploutví rozdělili do dvou hlavních evolučních linií: linie střapcoploutví (Actinistia), která zahrnuje dnes žijící latimérie a přes 120 jejich vyhynulých příbuzných známých z fosilních záznamů, a linie vějířoploutví (Rhipidistia). Střapcoploutví (včetně latimérií) nikdy neopustili oceány. Z fylogenetického hlediska tak mají zásadní význam vějířoploutví. Uvnitř této skupiny vznikli nejen dvojdyšní (bahníci), ale i bezprostřední předci čtyřnožců (Tetrapodomorpha) a následně i první suchozemští čtyřnožci (Tetrapoda), které můžeme považovat za první obojživelníky. Od teď píšeme historii prvních obratlovců s nohama, kteří začínají objevovat souš.

OBOJŽIVELNÍCI ČESKÉ REPUBLIKY

V České republice se v současnosti vyskytuje 21 druhů obojživelníků, resp. 20 druhů a jeden klepton (kříženec). Všechny patří k ohroženým, a tedy zvláště chráněným druhům. V Amphibiariu můžete vidět mloka skvrnitého. Hlasy všech našich žab lze vyzkoušet pomocí zvukového panelu venku před pavilonem.

ŽÁBY:

1. **kuňka obecná** (*Bombina bombina*) – známá též pod jménem ohnivá, což je i její starší a úřední název
2. **kuňka žlutobřichá** (*Bombina variegata*) – v Čechách mnohem více ohrožená než na Moravě
3. **blatnice skvrnitá** (*Pelobates fuscus*) – její kožní výměšek je cítit po česneku
4. **ropucha obecná** (*Bufo bufo*) – žije i ve vesnicích a městech
5. **ropucha krátkonohá** (*Epidalea calamita*) – má světlý proužek uprostřed zad, pohybuje se častěji lezením než skákáním
6. **ropucha zelená** (*Bufotes viridis*) – má na těle zřetelně ohraničené zelené skvrny
7. **rosnička zelená** (*Hyla arborea*) – kromě doby rozmnožování žije převážně na stromech a keřích
8. **skokan ostronosý** (*Rana arvalis*) – sameček je v době rozmnožování zbarven modře
9. **skokan štíhlý** (*Rana dalmatina*) – má nápadně dlouhé zadní končetiny
10. **skokan hnědý** (*Rana temporaria*) – je ze skokanů nejhojnější, ale jeho počty klesají
11. **skokan krátkonohý** (*Pelophylax lessonae*) – patří mezi silně ohrožené druhy
12. **skokan skřehotavý** (*Pelophylax ridibundus*) – patří mezi kriticky ohrožené druhy
13. **skokan zelený** (*Pelophylax* kl. *esculentus*) – je zvláštním křížencem (kleptonem) skokana krátkonohého a skřehotavého

OCASATÍ:

14. **čolek velký** (*Triturus cristatus*) – patří mezi silně ohrožené druhy
15. **čolek dunajský** (*Triturus dobrogicus*) – stále nepatří mezi zvláště chráněné druhy
16. **čolek dravý** (*Triturus carnifex*) – v ČR se vyskytuje na malém území na Znojemsku
17. **čolek hranatý** (*Lissotriton helveticus*) – vyskytuje se jen na několika lokalitách v západních Čechách
18. **čolek obecný** (*Lissotriton vulgaris*) – říká se mu také tečkovaný
19. **čolek karpatský** (*Lissotriton montandoni*) – patří mezi kriticky ohrožené druhy
20. **čolek horský** (*Ichthyosaura alpestris*) – by se mohl jmenovat spíše lesní
21. **mlok skvrnitý** (*Salamandra salamandra*) – bývá aktivní hlavně v noci

OCHRANA OBOJŽIVELNÍKŮ

Obojživelníci dnes čelí krizi – až třetině druhů hrozí zánik. Sami tento boj nevyhrají. Klíčem k přežití našich obojživelníků je ochrana mokřadů. V areálu Zoo Ostrava proto budujeme mokřadní ekosystémy a tůně, které poskytují bezpečné

útočiště pro rozmnožování i zimování našich původních druhů. Naději přináší také globální spolupráce ochranářských organizací a zoologických zahrad v čele s Evropskou asociací zoologických zahrad a akvárií (EAZA). Ta pro roky 2026–2027 vyhlásila ochranářskou kampaň **Wetlands for Life** (Mokřady pro život). Do této celoevropské iniciativy se aktivně zapojila také Zoo Ostrava. Řada nevládních organizací také podporuje ochranu obojživelníků. Společně s organizací Amphibian Ark vytvářejí moderní zoologické zahrady záložní populace v lidské péči. Globální ochranu tropických lesů a jejich unikátní žabí faunu podporuje organizace Rainforest Alliance.

VÝZNAM OBOJŽIVELNÍKŮ V PŘÍRODĚ

- Jsou ukazatelé zdravého životního prostředí – do jejich těla se přes citlivou kůži snadno dostanou škodlivé látky. Úbytek obojživelníků je indikátorem zhoršené kvality prostředí.
- V přírodě plní nezastupitelnou roli jako regulátoři hmyzu, čímž napomáhají k minimalizaci používání insekticidů v zemědělství a omezují šíření nemocí, např. malárie.
- Sami jsou důležitým článkem potravního řetězce jako klíčová potrava pro plazy, ptáky či savce.

CO OHROŽUJE OBOJŽIVELNÍKY

- ubývání vodních ploch, mokřadů a tůní nezbytných pro rozmnožování,
- klimatické změny spojené s kolísáním teploty a vlhkosti vzduchu,
- nadměrné používání chemikálií v zemědělství i jinde,
- nemoci a zavlečení nepůvodních druhů,
- dramatický úbytek hmyzu,
- všudypřítomný hluk ztěžující komunikaci mezi partnery,
- silniční doprava.

POMOCI MŮŽE KAŽDÝ!

Pomoc obojživelníkům nemusí být složitá a zapojit se zvládne každý z nás:

- Nesahejme na obojživelníky, pozorujme je.
- Vybudujme na zahradě přírodní jezírko či tůňku bez ryb – obojživelníci budou mít důvod se u nás zabydlet.
- Nepoužívejme na zahradě chemikálie a hubící prostředky, které jsou pro obojživelníky škodlivé. Obojživelníci zkonzumují velké množství hmyzu a dalších bezobratlých včetně těch, kterým chutná naše zelenina.
- Kompostujme biologicky rozložitelný odpad z kuchyně. Získáme kvalitní přírodní hnojivo, a tak nebudeme muset používat umělá hnojiva.
- Připojme se k aktivitám na ochranu žabích migrací.
- Nakupujme certifikované produkty šetrné k přírodě, vyrobené s ohledem na ochranu přírody a biodiverzity.

> **Přežití obojživelníků máme ve svých rukou.**

Další novinky v Zoo Ostrava (nejen) pro školy

Šárka Nováková
Zoologická zahrada a botanický park Ostrava
novakova@zoo-ostrava.cz

Novinky v expozicích

KLENOTY FILIPÍN

Souostroví Filipíny je tvořeno více než 7000 ostrovy. Jejich izolace od okolního světa i mezi sebou navzájem vedla ke vzniku druhů, které se nevyskytují nikde jinde na Zemi. Díky tomu patří Filipíny k oblastem s největší biologickou rozmanitostí na světě a řadí se mezi tzv. ohniska biodiverzity (Biodiversity hotspots). V Zoologické zahradě a botanickém parku Ostrava nově vznikla úpravou stávajících výběhů pod restaurací Saola expozice s názvem Klenoty Filipín. Její obyvatelé jsou skutečnými klenoty – patří k ohroženým druhům vyskytujícím se pouze na velmi malém území, nikde jinde na světě. Jeden výběh obývá pětičlenné chovné stádo sambarů skvrnitých (*Rusa alfredi*). Tvoří je tři dospělé samice, mladý samec narozený v loňském roce a letošní mládě (samička). Do druhého výběhu, vzdálenějšího od restaurace, se v létě 2026 přestěhovala skupina prasat visajanských (*Sus cebifrons negrinus*), která doposud obývala menší výběh nedaleko voliér dravců. Skupina sestává z chovného páru, dvou dvouletých samců z roku 2024 a tří selátek narozených v polovině září 2026.

SAMBAR SKVRNITÝ CR

(*Rusa alfredi*)

Tento vzácný jelen se vyskytuje pouze na dvou filipínských ostrovech Panay a Negros v počtu sotva 700 dospělých jedinců. Je ohrožen zejména přeměnou lesů na zemědělskou půdu, lovem pro maso a trofeje.

PRASE VISÁJANSKÉ CR

(*Sus cebifrons negrinus*)

Tento lesní druh se vyskytuje pouze na ostrovech Negros a Panay (možná i na Masbate). Kvůli ztrátě až 95 % lesů vlivem lidské činnosti, lovu a křížení se zdivočelými domácími prasaty patří mezi nejohroženější prasata světa.

Další filipínské druhy jsou chovány v zázemí. Pro všechny tyto endemity se chov v lidské péči může stát zásadním pro jejich zachování na Zemi.

VELEMYŠ OBLÁČKOVÁ LC

(*Phloeomys pallidus*)

Tento druh stromového hlodavce se vyskytuje pouze na ostrově Luzon, kde je poměrně rozšířený a v lesích zřejmě docela běžný i přesto, že je velmi intenzivně loven pro maso a dochází k rozsáhlému úbytku lesů.

VELEMYŠ NEJVĚTŠÍ

LC

(*Phloeomys cumingi*)

Tento druh stromového hlodavce se vyskytuje na ostrovech Luzon, Catanduanes a Marinduque. Je loven pro maso, ale zatím je docela běžný. Daří se mu na kokosových plantážích, kde je někdy považován za škůdce.

Nové druhy zvířat

KOLONOK

(*Mustela sibirica*)

Tato lasicovitá šelma je původem z Asie. Dva jedinci (samec a samice) tohoto nepříliš často chovaného druhu jsou k vidění v komplexu Vadtha ni – Chrám gibonů, v expozici po veverkách šedobřichých, jejichž chov byl v zoo naopak ukončen. Přirozený areál rozšíření kolonoka zahrnuje střední a východní Rusko, Mongolsko, Severní a Jižní Koreu, Japonsko (Hokkaido), Čínu, sever Indie, Bhútán, Nepál, Laos, Myanmar, sever Thajska a severní Vietnam. Byl také zavlečen na některé japonské ostrovy. Obývá lesy, lesnaté stepi a hory, také okolí řek, bažin a oblasti s hustým pokryvem vegetace poblíž lidských sídel a polí. Kolonok je především pozemní zvíře, ale umí skvěle šplhat, a také plavat. Živí se převážně lovem malých savců (hlodavců, pišťuch), občas i obojživelníků, ptáků, ryb a bezobratlých. Požírá i vejce a plody. Aktivní je především v noci a za soumraku. Přes den většinou odpočívá v dutinách pod kořeny, v kmenech stromů, upravených norách po hlodavcích, pod skalními převisy apod. Žije samotářsky, interakce mezi samcem a samicí probíhá především v době rozmnožování, tj. koncem zimy a začátkem jara. Po 33–37 dnech březosti rodí samice od 2 do 12 mláďat. Kolonok zatím nepatří k ohroženým druhům, jsou ale často loveni pro srst používanou v oděvním průmyslu. Občas bývají pronásledováni jako škůdci, neboť jsou schopni ulovit domácí drůbež. Většinou jsou však tyto šelmy vnímány pozitivně, neboť regulují stavy volně žijících hlodavců. V evropských zoologických zahradách je tento taxon chován poměrně vzácně.

KDE V ZOO: Vadtha ni – Chrám gibonů

LORI ŠEDÝ

(*Loris lydekkerianus*)

Lori patří mezi poloopice, kam náleží například i lemuři. Nejvíce příbuzný je ale outloňům (a potům), se kterými se řadí do čeledi outloňovití (Lorisidae). Vyskytuje se v Indii a na Srí Lance, kde obývá širokou škálu prostředí, od primárních, sekundárních lesů či mlžných horských lesů přes křoviny a bambusové porosty až po plantáže a zahrady v blízkosti lidských sídel. Žije i ve vyšších nadmořských výškách až do 2000 m n. m. Aktivní je především v noci. V zoologických zahradách sdružených v Evropské asociaci zoologických zahrad a akvárií (EAZA) je aktuálně chován v počtu pouhých 24 jedinců – 11 samců a 12 samic a jedno mládě neznámého pohlaví v 10 institucích. Za posledních 12 měsíců se narodila

dvě mláďata, což je velmi pozitivní zpráva a dává naději na další rozvoj chovu těchto drobných primátů, kteří byli v minulosti v lidské péči běžnější. Pro naši zoo zatím není dostupná samice, věříme však, že se brzy podaří pro samce získat partnerku. Druh je v mezinárodním Červeném seznamu IUCN hodnocen jako blízko ohrožení (Near Threatened) a jeho početnost ve volné přírodě dlouhodobě klesá. Podle hodnocení z roku 2020 se populace snížila přibližně o 25 % během několika posledních generací. Hlavními příčinami úbytku jsou ztráta a degradace přirozeného prostředí, ale také intenzivní odchyt pro obchod, zejména pro tradiční medicínu. Lidé věří v zázračné vyléčení řady nemocí a neduhů. Velmi závažné jsou také rituální praktiky, při kterých je se zvířaty

nakládáno velmi krutě a mnohá umírají na následky závažných zranění i držení v naprosto nevhodných podmínkách.

KDE V ZOO: Pavilon Wanderu

MARGAY

(*Leopardus wiedii*)

Tato malá kočkovitá šelma obývá tropické lesy všech typů od Argentiny po jih Mexika. Většinu času se pohybuje v korunách stromů. Díky poměrně dlouhému ocasu a výborné flexibilitě končetin, které umožňují pevné přidržování, dokáže velmi dobře a rychle šplhat, a to i po svislých kmenech a houpajících se liánách. Na rozdíl od jiných koček umí slézat i hlavou dolů a dokáže seskočit z velké výšky. Aktivní je za soumraku, a především v noci, kdy také loví. Jeho kořistí jsou zejména

drobní savci, jako stromoví hlodavci, vačice opossum, drápkaté opice, a také ptáci. V jídelníčku margaye se objevují i plazi a bezobratlí. Žije samotářsky, samec se potkává se samicí pouze kvůli páření. Samice rodí po zhruba 80 dnech březosti 1, výjimečně 2 mláďata. Je ohrožen ztrátou životního prostředí v důsledku kácení lesů a nelegálního lovu. V Červeném seznamu IUCN je zařazen v kategorii blízko ohrožení (Near Threatened). Aktuálně je chováno okolo 50 jedinců ve 22 zoologických zahradách sdružených v EAZA. Momentálně máme v zoo mladou samičku, kterou jsme získali v rámci Evropského *ex situ* programu (EEP). Do budoucna se budeme snažit získat pro ni vhodného partnera.

KDE V ZOO: Expozice Jižní Amerika

14 druhů, které se v přírodě již nevyskytují

Počet ohrožených druhů živočichů i rostlin na Zemi neustále narůstá. V Červeném seznamu (Red List of Threatened Species), který sestavuje Mezinárodní svaz ochrany přírody (IUCN), je aktuálně uvedeno přes 49 500 organismů, které jsou ohroženy vyhubením. Narůstá žel i počet taxonů (druhů a poddruhů), které již byly z volné přírody zcela vyhubeny. Aktuálně je jich na seznamu 83. Bez lidské péče by mohly z planety vymizet nadobro. Při jejich udržení na planetě hrají zásadní roli moderní zoologické a botanické zahrady, které chovají/pěstují některé z těchto druhů ve svých zařízeních.

Pro Zoologickou zahradu a botanický park Ostrava je ochrana přírody stěžejní – je zapojena do stovky záchovných programů, podporuje na 20 ochranářských *in situ* programů a připravuje pro veřejnost řadu osvětových aktivit. Mezi zvířaty chovanými v ostravské zoo je jich už téměř třetina, které najdeme na seznamu ohrožených, nebo dokonce kriticky ohrožených zvířat. A postupně přibývá druhů a poddruhů z kategorie **Extinct in the Wild** (vyhubený v přírodě). Aktuálně je takových taxonů, které naše zoo pomáhá zachovat pro další generace, 14 – sedm taxonů je zvířecích a sedm rostlinných.

Sedm (pod)druhů zvířat

V případě zvířat vyhubených v přírodě se jedná o 6 druhů a jeden poddruh:

SIKA VIETNAMSKÝ

(*Cervus nippon pseudaxis*)

Jedná se o nejjižnější poddruh jinak běžného jelena siky. V přírodě byl vyhuben v roce 1974 v důsledku nadměrného lovu a ztráty přirozeného prostředí, které lidé přeměňovali na zemědělskou půdu. V současnosti se vyskytuje pouze pod dohledem ochranářů v několika vietnamských národních parcích. V Zoo Ostrava je chován od roku 1998 a za tu dobu se zde podařilo odchovat přes 71 mláďat.

JELEN MILU

(*Elaphurus davidianus*)

Ve své domovině byl vyhuben před více než 100 lety, ve volné přírodě pravděpodobně už před 2000 lety. Původně obýval bažinaté lesní oblasti ve východní Číně. Byl loven hlavně pro maso v dobách hladomoru. Po vyhubení v přírodě přežíval jen v oborách kolem císařského paláce v Pekingu. V Zoo Ostrava je chován od roku 1974 a za tu dobu se zde podařilo odchovat 100 mláďat.

JELEČEK TEKUCHITLÁNSKÝ

(*Notropis amecae*)

Tato drobná kaprovitá ryba je endemitem povodí řeky Ameca v Mexiku, vědecky byla popsána až v roce 1986 s dodatkem, že od roku 1969 ji v oblasti nikdo nespatřil. Druh byl proto považován za vyhubený. Znovuobjeven byl v roce 2001. V roce 2014 však nebyl po usilovném pátrání již v přírodě nalezen. V Zoo Ostrava je chován od roku 2019, odchovat se zde podařilo téměř 97 mláďat.

HRDLIČKA SOKORSKÁ

(Zenaida graysoni)

V přírodě vyhubena v roce 1972. Vyskytovala se pouze na ostrově Socorro u západního pobřeží Mexika. Hlavní problém byla pravděpodobně predace zavlečenými domácími kočkami, ale závažný byl i lov lidmi. Ovce spásající vegetaci a invaze sarančat požírajících listy, květy a ovoce značně zredukovaly potravinovou základnu hrdličky. V Zoo Ostrava je chována od roku 1974, odchovat se zde podařilo 31 mláďat.

SKIFIE ŽLUTÁ

(*Skiffia francesae*)

Tato rybka byla vědecky popsána v roce 1978, v tu dobu už ale v přírodě nežila. Původně obývala říčku v povodí řeky Ameca v Mexiku, kvůli znečištění vody a konkurenci nepůvodních druhů však vymizela. Na začátku tisíciletí byla objevena druhá malá populace v izolovaném prameni, ten ale v roce 2010 zcela vyschnul. V Zoo Ostrava je chována od roku 2013, odchovat se zde podařilo přes 63 mláďat.

PLATA COUCHOVA

(*Xiphophorus couchianus*)

V přírodě žila tato rybka naposledy v roce 1967. Ještě v 90. letech byly objevovány další populace, většinou šlo ale o kříženec s nepůvodními druhy plat. Původně obývala několik pramenů na severovýchodě Mexika, kde dnes leží čtyřmilionová metropole Monterrey. Prameny zanikly v zástavbě nebo se do nich dostaly konkurenčně silnější invazní druhy, které se navíc s platami Couchovými kříží. V Zoo Ostrava je chována od roku 2018, odchovat se zde podařilo přes 285 mláďat.

PLATA MEYEROVA

(*Xiphophorus meyeri*)

V přírodě byla tato rybka vyhubena v roce 1997. Vyskytovala se pouze v jediném prameni na severovýchodě Mexika, který se kvůli prodlužujícím se intervalům sucha ocitl bez vody. Přežila jen v akváriích. V Zoo Ostrava je chována od roku 2018 a za tu dobu se zde podařilo odchovat přes 123 mláďat.

Jeleny můžete vidět ve výběžích v expoziční části, skifii v akváriu Mexické ryby u vstupu do výukového centra. Ostatní druhy jsou chovány v zázemí.

Sedm druhů rostlin

Od roku 2024 pěstujeme také rostliny, které jsou v Červeném seznamu IUCN vedeny jako druhy vyhubené v přírodě:

FRANKLINIE AMERICKÁ

(*Franklinia alatamaha*)

Strom dorůstající výšky 3–6 metrů. Název *Franklinia* odkazuje na amerického státníka a vědce Benjamina Franklina, druhové jméno *alatamaha* na řeku Altamaha v Georgii, kde byl strom kolem roku 1765 poprvé nalezen. V přírodě se tento druh nevyskytuje od roku 1803.

VRBINA MINORSKÁ

(*Lysimachia minoricensis*)

Endemit původem z Minorky byl znám pouze z jediné lokality, odkud vymizel mezi léty 1926 a 1950. Naštěstí byla k dispozici semena a druh byl pěstován od roku 1926 v botanické zahradě v Barceloně. Patří ke kleistogamním druhům – produkuje semena bez pomoci opylovatelů.

DURMANOVEC KRVAVÝ

(*Brugmansia sanguinea*)

Původní areál tohoto 2–5 m vysokého keře či menšího stromu byl v horských oblastech Kolumbie, Ekvádoru, Peru a Bolívie. Rostl v nadmořských výškách až 3500 m, přičemž planě rostoucí exemplář se nikdy nepodařilo najít. Rostlina se uplatňovala v domorodé medicíně.

DURMANOVEC STROMOVÝ

(*Brugmansia arborea*)

Tento stálezelený keř nebo malý strom dorůstá až sedm metrů. Pocházel rovněž z And v jižní Kolumbii, v Ekvádoru, Peru, západní Bolívii a severním Chile. Ani tento druh nebyl ve volné přírodě nalezen. Bílé silně vonné květy mají trubkovitý tvar o délce 12–17 cm.

DURMANOVEC VONNÝ

(*Brugmansia suaveolens*)

Keř vysoký 3–5 m původem z pobřeží jihovýchodní Brazílie (Mata Atlântica) se také nikdy nepodařilo ve volné přírodě najít. Místní obyvatelé jej sice oceňovali jako rostlinu magickou a v určitých ohledech i léčivou, avšak zároveň se jí obávali. Plody obsahují tropanové alkaloidy.

ALULA
(*Brighamia insignis*)

Havajský název endemického lobelioidu nazývaný též vulkánská palma byl původem z ostrovů Kaua'i a Ni'ihau, ale ve volné přírodě je považován za vyhynulý od roku 2020. Rostl na skalnatých římsách s malým množstvím půdy a strmými mořskými útesy.

NÁDHERNICE RUDÁ
(*Clianthus puniceus*)

Endemit novozélandského Severního ostrova. Jedná se o stálezelený rozkladitý keř s nápadnými červenými květy, které připomínají zobák papouška. V roce 2005 byla ve volné přírodě pozorována poslední rostlina tohoto druhu. Ve svém logu ji má botanická zahrada v novozélandském městě Dunedin.

Většinu těchto rostlin je možné vidět při **komentovaných prohlídkách botanického zázemí**, které probíhají o sobotách a nedělích, vždy v 11 a ve 14 hodin. Prohlídky jsou ve ceně vstupného do zoo, sraz zájemců je u výběhu plameňáků.

Unikátní botanický klenot: vzácný miniaturní leknín

Ve skleníkovém areálu je od roku 2025 také k vidění vzácná rostlina **leknín trpasličí** (*Nymphaea thermarum*) – nejmenší leknín světa. Vyskytuje se pouze v oblasti jihozápadní Rwandy, nikde jinde na světě. Chybělo přitom jen málo a z planety by zcela zmizel, dostal by se tedy do definitivní kategorie Extinct (vyhuben). V roce 1987 jej objevil německý botanik Dr. Eberhard Fischer ve Rwandě, rostl kolem okrajů horkého pramene. Výskyt v termální oblasti dal leknínu i druhové vědecké jméno. Tvoří jej růžice listů na krátkých řapících o průměru 10–20 cm. Listy jsou malé, asi 1 až 3 cm široké. Květy jsou velké 1 cm, bílé barvy se žlutými tyčinkami, stojí svisle nad rostlinou a jsou schopné samoopylení. Otevírají se ráno a brzy odpoledne se opět zavírají. Sotva 20 let po svém objevení, v roce 2008, ale tato rostlina ze své původní lokality vymizela. Důvodem bylo nadměrné využívání vápence vysráženého horkým pramenem a také využívání pramenné vody pro zavlažování zemědělských ploch. Půda vyschla a vypadalo to, že v oblasti všechny rostliny vymizely. Opakované pátrání u mnoha horkých pramenů ve střední Africe nenašlo žádnou další populaci. Kdyby Fischer nenasbíral vzorky vzácného leknínu, rostlina by jako druh definitivně zmizela z planety. Přeživší exempláře žily dál v kurátorských sbírkách, nejprve v Bonnské botanické zahradě v Německu a poté v Kew Gardens v Anglii.

Díky úspěšnému pěstování v botanických zahradách se jej podařilo zachránit a před několika lety byl dokonce znovu objeven na dvou lokalitách ve volné přírodě. V roce 2023 nakonec botanici objevili odlehlý termální horký pramen ve Rwandě, kde našli i významnou populaci leknínu trpasličího. V mezinárodním Červeném seznamu (IUCN) tak mohl být tento druh překvalifikován z kategorie vyhynulého v přírodě (Extinct in the Wild) na kriticky ohrožený (Critically Endangered). V mezidobí se botanici snažili rostliny zachránit v prostředí *ex situ* (mimo místo přirozeného výskytu), a vytvořit tak záložní populaci. Zoo Ostrava získala jednu rostlinu z Botanické zahrady Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. Roste v tropickém skleníku v botanickém zázemí. Několikrát zde již vykvetla.

Ze zoo do volné přírody

K září 2026 Zoo Ostrava bezplatně poskytla již **821 ptáků**, kteří byli vypuštěni do volné přírody nebo posílili chovatelskou základnu daného repatriačního projektu.

Tab. 1: Přehled poskytnutých mladých jedinců vylíhnutých v Zoo Ostrava (k 30. září 2026) – většina byla odchována svými rodiči, příp. pěstouny:

Český název (*Vědecký název*)	Rok poskytnutí/ trvání projektu	Počet jedinců	Místo realizace
Sova pálená (*Tyto alba guttata*)	od r. 1995	549	Česká republika
Sýček obecný (*Athene noctua noctua*)	od r. 2003	115	Česká republika
Puštík bělavý (*Strix uralensis macroura*)	od r. 2014	39	Rakousko
Výr velký (*Bubo bubo bubo*)	od r. 2017	11	Česká republika
Orlosup bradatý (*Gypaetus barbatus barbatus*)	od r. 2009	26 + 1*)	Francie, Švýcarsko, Itálie, Rakousko, Španělsko, Bulharsko
Sup hnědý (*Aegypius monachus*)	od r. 2009	5	Francie, Bulharsko
Sup bělohlavý (*Gyps fulvus fulvus*)	od r. 2013	2	Bulharsko
Sup mrchožravý (*Neophron percnopterus percnopterus*)	od r. 2022	5	Bulharsko
Orel mořský (*Haliaeetus albicilla albicilla*)	od r. 2025	3	Francie
Polák malý (*Aythya nyroca*)	od r. 2017	45	Německo, Polsko, Česká republika
Ibis skalní (*Geronticus eremita*)	od r. 2017	18	Španělsko

*) 24 mláďat vylíhnutých v Zoo Ostrava, 1 mládě adoptované

OTRAVY VYPUŠTĚNÝCH PTÁKŮ NEJSOU VÝJIMKOU

Osud vypuštěných ptáků není vždy jednoduchý. Často musejí čelit nejrůznějším nástrahám. Někteří jsou žel i cíleně pronásledováni. Jedním příkladem za všechny je otrava několika supů v bulharských horách letos v létě, mezi nimiž byl i jeden mladý orlosup bradatý, kterého jsme loni v květnu vysadili v bulharských horách. Byl to první orlosup bradatý, který v Bulharsku volně létal po více než 50 letech, a to díky mezinárodnímu repatriačnímu projektu Bearded Vulture LIFE. Paradoxem bylo, že po svém vysazení obletěl část Evropy, strávil několik měsíců v oblastech s hustou zástavbou a silniční sítí a dokázal se zde uživit. Během 123 dnů proletěl osmi zeměmi – Srbskem, Rumunskem, Maďarskem, Slovenskem, Polskem, Českem (dokonce kousek od Ostravy!), Německem a Nizozemskem.

Na své cestě nalétal přes 14 100 kilometrů. Nakonec se v polovině srpna vrátil domů do Bulharska. Mladý orlosup rychle dokázal, že život ve volnosti zvládne. Byl to opět jasný důkaz toho, že i jedinec odchovaný svými rodiči (příp. pěstouny téhož druhu) v prostředí zoologické zahrady je schopen přežít ve volné přírodě. Ale jen několik dní po jeho návratu našel otrávenou návnadu, která ho připravila o život. Vše nasvědčuje tomu, že se jednalo o cílenou nelegální otravu volně žijících zvířat. Kromě mladého orlosupa bradatého (*Gypaetus barbatus*) bylo nalezeno pět otrávených supů hnědých (*Aegypius monachus*) a dva supi bělohlaví (*Gyps fulvus*)! Je to obrovská ztráta – nejen samotných supů, ale také pro mezinárodní repatriační projekt, nemluvě o zmaru dlouholeté práce ochránců přírody!

Desítky let práce zmařeny! Nejde jen o mrtvé supy. Alarmující je, jak snadno jeden nezákonný čin může zmařit desítky let práce. Otravou zvířat, zejména predátorů, se odedávna řešil konflikt mezi člověkem a divokými zvířaty. Je smutné, že se tak stále děje i ve 21. století, a nejen v Bulharsku. Známe případy otravy dravých ptáků i z jiných zemí, žel i z České republiky (viz www.karbofuran.cz). Použití otrávené návnady je navíc velmi zákeřné, jelikož může zabít desítky zvířat najednou a vyhladit celé kolonie, včetně druhů, které ani nejsou zamýšleným cílem. Tím mnohdy nejsou ani supi, byť z minulosti víme, že právě oni byli pronásledováni a cíleně hubeni i proto, že lidé věřili, že loví jehňata, a dokonce i malé děti. Přitom hrají tito majestátní mrchožrouti v přírodě nezastupitelnou roli zdravotní policie, bez které se ani člověk neobejde. Je to velice špatná zpráva pro naši práci a pro další repatriační programy. Opravdu nejsme ani dnes schopni účinně chránit do přírody vypouštěná zvířata tady v „civilizované" Evropě. Jaké očekávání pak můžeme mít vůči projektům v Africe či v Asii?

ÚSPĚCH V ZÁCHRANĚ IBISŮ SKALNÍCH

Ibis skalní (*Geronticus eremita*) je jedním z nejohroženějších ptačích druhů na světě. Volně žijící populace čítá méně než 1000 jedinců. V minulosti se vyskytoval v Evropě (Švýcarsko,

Německo, Rakousko, Španělsko, Itálie), severní Africe a na Středním východě. V důsledku ztráty přirozeného prostředí, ilegálního lovu a kladení otrávených návnad došlo na mnoha místech k jeho vyhubení. Koncem 20. století se objevily další hrozby – používání insekticidů a elektrické vedení. Početnost populace ve volné přírodě je odhadována na pouhých 700–800 jedinců, čímž se tito ptáci řadí k nejohroženějším druhům na světě. Velká část světové populace dnes žije v Souss-Massa National Park and Tamri v Maroku, necelá stovka ptáků přežívá v polodivoké populaci v Turecku, zbytková populace (jen cca 5 ptáků) v Sýrii je pravděpodobně již vyhubená.

Na jejich záchranu je realizováno několik mezinárodních repatriačních projektů, do nichž jsou zapojeny zoologické zahrady a další ochranářské instituce. Podobně jako v případě dravců a sov jsou i v tomto případě ptáci odchovaní v lidské péči vypouštěni do přírody s cílem obnovit a posílit nepočetnou divokou populaci. Zoo Ostrava se v roce 2017 připojila k projektu **Proyecto Eremita,** který byl od roku 2003 realizován na jihu Španělska. Jeho cílem bylo obnovit volně žijící populaci kriticky ohrožených ibisů skalních v oblasti Andalusie vypouštěním mláďat odchovaných v zoologických zahradách. Projekt zaštítily ZooBotanico de Jerez a odbor životního prostředí andaluské regionální vlády Junta de Andalucia a zapojilo se do něj více než 20 zahrad sdružených v EAZA. Výsledkem nezměrného úsilí všech zapojených institucí je vytvoření stabilní populace na jihu Španělska čítající aktuálně okolo 270 jedinců. Přes 50 párů se zde již úspěšně rozmnožuje – v loňském roce vyvedly 56 mláďat. Zoo Ostrava pro vypuštění poskytla 16 ibisů.

Novým repatriačním projektem, do kterého se ostravská zoo zapojila v letošním roce, je **The Ibis Ermità project** probíhající v národním parku Aiguamolls de l'Empordà Natural Park v Katalánsku. Jeho cílem je další posílení volně žijící populace ibisů skalních na východě Španělska a propojení populací na jihu Pyrenejského poloostrova s ibisy v dalších částech Evropy severně od Alp. Na nové vypouštěcí místo byli už letos na jaře převezeni ze Zoo Ostrava dva mladí ibisi vylíhnutí v loňském roce a úspěšně odchovaní svými rodiči. Nějaký čas pobývali v rozletové adaptační voliéře a 26. dubna 2026 byli spolu s dalšími ibisy z jiných zoo vypuštěni do katalánské přírody. Naneštěstí byl jeden z ostravských ptáků krátce nato sražen autem. Toto není bohužel nic neobvyklého, srážky s dopravními prostředky jsou příčinami úhynu nejen ptáků, ale i řady dalších živočichů po celém světě. Druhý ibis je v pořádku. Díky GPS lokátoru mohou místní ochránci přírody sledovat jeho pohyb.

Ostravská zoo chová ibisy skalní od roku 2008 a od té doby je také zapojena do EAZA *ex situ* programu (EEP). Během teplé části roku je skupina těchto ptáků k vidění ve voliéře nedaleko pavilonu Indické šelmy. Díky spolupráci EEP programu a repatriačních projektů se tak daří vytvářet poměrně stabilní populaci volně žijících ibisů skalních, která se postupně rozrůstá. Podobně jako velmi úspěšný repatriační projekt Návrat orlosupa do Alp (Evropy) jsou i projekty návratu ibisů do přírody konkrétní nápravou škod, které člověk napáchal na přírodě.

5 korun ze vstupu: Ochrana přírody napříč zeměkoulí

Na záchraně řady ohrožených zvířat se od roku 2016 společně s námi podílejí i všichni návštěvníci Zoo Ostrava. Program začínal na jedné koruně ze vstupu. V roce 2018 se příspěvek navýšil na dvě koruny z každého vstupu, v roce 2021 na tři koruny. Koncem června 2024 schválilo zastupitelstvo města Ostravy další navýšení – na „5 korun ze vstupu".

V roce 2026 bylo podpořeno celkem 18 projektů, o dva více než v předchozím roce. Jeden nový projekt podpoří přírodu ČR, druhý se týká ochrany šimpanzů v Africe. Díky postupnému navyšování příspěvku z jedné koruny až na současných pět byla v roce 2026 na ochranu přírody poskytnuta historicky nejvyšší částka – 3 110 000 Kč. Od zapojení do programu se tak díky velké přízni návštěvníků a díky postupnému zvyšování příspěvku podařilo podpořit více než dvacet projektů celkovou částkou **přes 13 mil. Kč**.

Díky tomuto systému podpory může zoo pomáhat ochranářským projektům, které jsou realizovány přímo v místě výskytu ohrožených druhů zvířat i rostlin (tzv. *in situ*). Jedná se například o projekty probíhající v Indonésii, ve Vietnamu, na Madagaskaru či v Mexiku. Jsou mezi nimi i takové, které probíhají přímo v České republice:

- **Kozmické ptačí louky** – obnova a management cenných přírodních lokalit a ochrana místní biodiverzity v České republice. Více informací na www.natura.semix.cz.
- **Jeřábí život** – monitoring a ochrana jeřábů popelavých v České republice. Více informací na https://monikatichackova.wixsite.com/cranelife.

Nově byl k projektům podporujícím českou přírodu zařazen projekt **Zachraň karase**, který se zabývá záchranou fylogeneticky původních populací karase obecného (*Carassius carassius*) v ČR. Karas ve své domovině dramaticky mizí v důsledku narovnávání řek a vyrovnávání výkyvů jejich průtoků, a také vinou stále intenzivnějšího hospodaření na návesních rybnících či přítomnosti invazních druhů ryb.

Další podporované projekty jsou:

- **The Kukang Rescue Program** – ochrana outloňů a boj proti ilegálnímu obchodu se zvířaty na Sumatře v Indonésii. Více informací na www.kukang.org.

- **Coffee and Primate Conservation Project** – výzkum a ochrana ohrožených druhů primátů a podpora udržitelného zemědělství na ostrově Jáva v Indonésii. Více informací na www.swaraowa.org.
- **Antelope Conservation** (dříve Derbianus Conservation) – záchrana a výzkum ohrožených druhů antilop v subsaharské Africe. Více informací na www.antelopes.cz.
- **Saola Working Group** – ochrana Annamského pohoří na hranici Laosu a Vietnamu s cílem zachránit (nejen) saolu před vyhubením. Více informací na www.savethesaola.org.
- **Vulture Conservation Foundation** – ochrana a obnova populací supů v Evropě včetně ochrany jejich přirozeného prostředí. Více informací na www.4vultures.org.
- **Program Sahamalaza** – ochrana a výzkum kriticky ohroženého lemura Sclaterova (*Eulemur flavifrons*) v Biosférické rezervaci Sahamalaza na Madagaskaru. Více informací na www.aeecl.org.
- **Green-Books.org** – propagace eko-aktivit v Indonésii. Více informací na www.green-books.org.
- **Goodeid Working Group** – ochrana přirozeného habitatu, výzkum a reintrodukce kriticky ohrožené ryby gudeje pomerančové v Mexiku. Více informací na www.goodeidworkinggroup.com.
- **Turtle Foundation** – ochrana mořských želv kožatek velkých (*Dermochelys coriacea*) na Mentawajských ostrovech v Indonésii, konkrétně na ostrově Sipora. Více informací na www.turtle-foundation.org.
- **Proyecto Cardenal Amarillo** – záchrana, rehabilitace a vypouštění zpěvných ptáků kardinálovců zelených (*Gubernatrix cristata*) zabavených z černého trhu a ochrana jejich prostředí v Argentině. Více informací na www.fundaciontemaiken.org.ar.
- **Trenggiling Conservation Program** – ochrana luskounů ostrovních (*Manis javanica*) před ilegálním obchodem v Indonésii. Více informací na https://www.trenggiling.org/en/.
- **Lestari** – výzkum a ochrana loskutáka niaského (*Gracula robusta*) a dalších kriticky ohrožených druhů i ekosystémů v Indonésii. Více informací na http://protectingnature.org/cs.html.
- **Vesna Panglao Conservation** – ochrana podmořského ekosystému korálových útesů u ostrova Panglao na Filipínách. Více informací na https://www.facebook.com/vesnapanglaoconservation/.
- **Education4Conservation** – výchova dětí k zájmu o přírodu a její ochraně od mateřských škol až po univerzitu v Indonésii, na Madagaskaru, v Ugandě a Demokratickém Kongu. Více informací na zatokanosatychopic.cz/program-e4c.

Novým mezinárodním projektem je podpora záchranné stanice **Ngamba Island Chimpanzee Sanctuary**, která je domovem osiřelých šimpanzů zachráněných z celé východní Afriky. Obklopená klidnými vodami Viktoriina jezera je 100hektarová stanice domovem pro 53 šimpanzů. Kromě péče o šimpanze probíhá v Ngamba Island intenzivní výzkum a edukace o životě šimpanzů.

Ochrana zvířat v jejich přirozeném prostředí (tj. *in situ*) je vedle chovu zvířat a udržování záložních populací ohrožených druhů v lidské péči jedním z hlavních cílů moderních zoologických zahrad, který Zoo Ostrava svými aktivitami bezesporu naplňuje. Díky tomu se stala jednou z předních ochranářských institucí nejen v rámci naší republiky, ale také v evropském měřítku.

Podrobně jsou všechny projekty představeny na webových stránkách Zoo Ostrava: https://www.zoo-ostrava.cz/cz/ochrana-prirody/tri-koruny-ze-vstupu/

Původní druhy v areálu zoo ohrožují invazní druhy!

Výskyt a šíření nepůvodních, potažmo invazních druhů rostlin i živočichů má neblahé dopady na původní druhy a představuje globální problém. Vedle přeměny a úbytku přirozeného prostředí patří k hlavním faktorům ohrožujícím stávající biologickou rozmanitost původních ekosystémů. Invazního mývala severního zaznamenali nedávno v přírodním areálu Zoo Ostrava, který je útočištěm pro řadu volně žijících organismů, kde plení vzácné vodní živočichy, a páchá tak nezvratné změny.

Původní domovinou mývala severního (*Procyon lotor*) je Severní a Střední Amerika. Stálým členem fauny se tento zástupce medvídkovitých šelem postupně stal i na dalších místech po celém světě, včetně naší přírody. Šelmy u nás sice běžně žijí a do naší přírody patří, avšak mezi kořistí a šelmami, které zde žijí tisíce let, se vyvinula určitá rovnováha. Tato rovnováha zajišťuje, že jak predátor, tak kořist vedle sebe přežívají, aniž by existence jednoho druhu ohrožovala přežití jiného druhu. Něco jiného ovšem je, když se do přírody přičiněním člověka dostane druh, na nějž místní druhy zvyklé nejsou. Pak už k rovnováze vůbec nedochází a invazní druh zapříčiní, když ne úplnou likvidaci, tak značné snížení počtu druhů, jimiž se živí.

A to je i příklad mývala severního, který byl ve 30. letech 20. století vypuštěn v Německu. Dnes jich tam žije 1 milion a úspěšně se šíří do dalších států Evropy včetně České republiky. Přispívá k tomu i skutečnost, že v nově obsazovaných oblastech nemá přirozené nepřátele jako v Americe, kde jej loví puma, vlk či rys. Mýval je vysoce inteligentní všežravec, který si potravu opatřuje jak ve vodním prostředí (k tomu mu slouží naprosto výjimečný hmat

v prstech nohou), na zemi, kde vybírá hnízda všech druhů ptáků zde hnízdících, tak i na stromech (jedná se o vynikajícího lezce, který plení hnízda ptáků od pěvců po dravce a sovy). Pokud se mývali nastěhují do měst, není pro ně problém usadit se v jakkoli vysokých komínech a zde odchovat mláďata. Ve městech se pak běžně živí i odpadky, které vybírá z odpadkových košů. Problematické je i to, že může přenášet nejrůznější nemoci.

Před časem zařádil mýval i v přírodním areálu ostravské zoo. Než byl zachycen fotopastí, odhalili jsme jeho přítomnost nálezem stovek rozlámaných ulit škeblí říčních (*Anodonta anatina*), které do té doby obývaly potok protékající areálem. Na několika stovkách metrů byly tyto škeble, které jsou důležité např. i pro udržování čisté vody, úplně vyloveny. Škeble říční patří v evropské přírodě k ohroženým druhům. V Červeném seznamu je zařazena v kategorii zranitelný (Vulnerable). I proto považujeme tuto skutečnost za obrovskou ztrátu. Totéž dokáže udělat mýval i s raky a dalšími vodními živočichy.

Mýval severní

Je smutné, že ani po takových negativních zkušenostech, jako bylo například vysazení králíků divokých v Austrálii, nelze zabránit tomu, aby lidé opakovali ty stejné chyby, které měly a stále mají za následek přírodní katastrofu. Ačkoliv jde o nerovný boj a je zřejmé, že mývalů severních se u nás nikdy zcela nezbavíme, budeme usilovat o ochranu původní biodiverzity v souladu s našimi zákony.

Zoo Ostrava v minulosti mývala severního chovala, ale jeho chov ukončila už před 15 lety. V souladu s posláním moderních zoologických zahrad se prioritně zaměřuje na chov ohrožených druhů. Ochrana přírody a záchrana ohrožených druhů je pro nás prioritní. Aktuálně chováme přes 440 druhů zvířat, z nich je bezmála třetina ohrožena vyhubením, tj. v kategoriích Vulnerable (zranitelný), Endangered (ohrožený), Critically Endangered (kriticky ohrožený) a také Extinct in the Wild (vyhubený v přírodě).

Více informací o problematice invazních druhů rostlin i živočichů v české přírodě je na stránkách Agentury ochrany přírody a krajiny (AOPK): https://portal.nature.cz/w/druh-34375#/

Šípkový podzim

I letos jsme vyhlásili sběračskou soutěž Šípkový podzim. Během všech ročníků lidé pro zoo nasbírali přes 22 tun plodů! Soutěž je určena jednotlivcům i dětským kolektivům, takže pokud byste měli zájem, může se do soutěže zapojit i Vaše škola/třída/oddíl a další dětské kolektivy. Sbírat můžete **ŽALUDY, ŠÍPKY A JEŘABINY**. Upozorňujeme, že žaludy pouze z původních druhů, tj. dubu letního (*Quercus robur*) a dubu zimního (*Q. petraea*), NE z nepůvodního dubu červeného (*Q. rubra*). Do soutěže nejsou zahrnuty ani kaštany, resp. plody jírovce maďalu (*Aesculus hippocastanum*). Tyto plody naše zvířata nekonzumují. Naopak pravé kaštany, plody kaštanovníku jedlého (*Castanea sativa*), rozhodně ano.

Nasbírané žaludy zpestří v zimním období jídelníček zejména jelenům, medvědům, prasatům či antilopám. Na sušených šípcích či jeřabinách si zase pochutnávají plodožraví ptáci a některé druhy opic.

PRAVIDLA SOUTĚŽE:

- Soutěžit mohou jednotlivci a dětské kolektivy (např. školní třídy, zájmové kroužky apod.).
- Všechny plody musejí být důkladně usušeny a rozděleny podle druhů. Neusušené plody nebudou do soutěže zahrnuty.
- Plody je možno přinášet a nechávat na vrátnici zoo **do 1. listopadu 2026**.
- Vyhlášení výsledků a předání cen výhercům proběhne **7. listopadu 2026**.

Vikuňa a sajga

Dominika Formanová
Centrum environmentálních forenzních věd,
Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy
dominika.formanova@natur.cuni.cz

Co mají společného antilopa sajga ze středoasijských stepí a polopouští a lama z vysokohorských oblastí jihoamerických And? Oba jsou to kopytníci schopní přežít v extrémních podmínkách. Oba disponují něčím unikátním – sajga zvláštním nosem připomínajícím chobot, vikuňa nejjemnější vlnou. Oba druhy pocházejí z dávnověku, sajgy se na zemi prohánějí po boku mamutů a srstnatých nosorožců již v době ledové, vikuně jsou ještě nejméně o milion let starší. Populační grafy obou druhů v recentní době připomínají horskou dráhu, ze stotisícihlavých stád se dostaly na pokraj vyhubení a zase se z něj dokázaly zvednout. Na pádu, ale i na vzestupu obou druhů má velký podíl člověk. Přesto všechno jsou příběhy obou druhů hodně odlišné.

Budoucnost velkých koček v Zoo Ostrava

Matěj Vrúbel
Zoologická zahrada a botanický park Ostrava
vrubel@zoo-ostrava.cz

Zoologická zahrada v Ostravě prošla v minulých letech bouřlivým rozvojem. Podařilo se postavit nové, moderní chovatelsko-expoziční zařízení pro spoustu zvířat doposud chovaných v nevhodných podmínkách. Díky těmto investicím se dnes ostravská zoo řadí mezi přední, renomované instituce. Mnoho z těchto expozic dnes slouží jako etalon a vzor pro nově vznikající expozice napříč zoologickými zahradami. Jelikož si zoo do novodobé éry nesla dědictví v podobě chovatelsky a morálně zastaralých expozic, které vznikaly ve stejné době, nebylo možné realizovat nové projekty pro všechna zvířata najednou. Postupně se nových expozic dočkali například medvědi, hulmani, šimpanzi, kočkodani, makaci či giboni. Nyní bychom se rádi věnovali přípravě a následné výstavbě nových expozic pro velké kočkovité šelmy.

Současný pavilon, ve kterém jsou velké kočkovité šelmy chovány, vznikal v letech 1960–1962. Je v současné podobě již dávno za hranicí své životnosti a po stránce chovatelské, morální, ale také estetické již dávno za svým zenitem. V současné době sice splňuje i zákonem dané požadavky na chov těchto zvířat, nicméně pokud se nám v dohledné době nepodaří pro zde chovaná zvířata (levharty a lvy) postavit odpovídající chovatelská zařízení, budeme nuceni jejich chov ukončit.

Chovu velkých kočkovitých šelem v Ostravě se rozhodně chceme věnovat i nadále. Jedná se o ohroženou skupinu vrcholových predátorů, pro něž je chov v zoologických zahradách zásadní. Ostravská zoo má bohaté zkušenosti s chovem této skupiny zvířat a přijít o tyto chovatelské znalosti by znamenalo velkou ztrátu. Postupně se budeme zabývat projekty pro zvířata, která v zoo momentálně chováme a která jsou chována v podmínkách nevhodných. Těmi jsou levharti a lvi. Jelikož samotný projekt, dle kterého následně probíhá výstavba nového zařízení, je záležitostí náročnou jak časově, tak finančně, obracíme se s prosbou o pomoc na Vás, návštěvníky. Pomocí veřejné sbírky můžete přispět na samotnou projektovou činnost, která je naprosto nezbytná pro výstavbu samotnou.

U levhartů a lvů ovšem nechceme skončit. Rádi bychom obnovili chov některých druhů, které jsme v minulosti chovali a pro které je výstavba nových zařízení reálná. Konkrétně se jedná o **irbisy** (*Panthera uncia*) a **tygry ussurijské** (*Panthera tigris altaica*). Jelikož se jedná o druhy, které v naší zahradě již několik let nechováme, bude projekční činnost a následná

Mladí levharti cejlonští

výstavba nových expozičně-chovatelských celků následovat až po dokončení staveb pro druhy, které momentálně chováme.

Nová expozice pro **levharty cejlonské** (*Panthera pardus kotiya*) vznikne na tzv. zelené louce. Jedná se o nevyužitý prostor pod výběhy Asijského safari. Na tomto místě vzniknou nové, prostorné voliéry pro tento ostrovní poddruh levharta. Na ně bude navazovat prostorné chovatelské zázemí nepřístupné návštěvníkům. Návštěvníci však nebudou o pohled na levharty v zimním období ochuzeni. Součástí stavby bude také vnitřní expoziční část. V rámci této stavby také vzniknou doplňkové expozice pro zástupce šelem ostrova Srí Lanka. Zařízení bude také disponovat dostatečnými oddělovacími prostory, které umožní i nadále pokračovat ve smysluplném chovu, který v Ostravě trvá od roku 1977.

Současný Pavilon indických šelem a jeho přilehlé okolí následně projde výraznou přestavbou a rozšířením. Vznikne zde nadstandardní prostor pro **lvy indické** (*Panthera leo leo*), jehož součástí bude pavilon s vnitřními expozicemi. Současně dojde k výraznému rozšíření venkovního výběhu o přilehlé plochy v okolí. Celková plocha venkovních prostor tak může dosáhnout až půl hektaru. Nový expozičně-chovatelský komplex bude inspirován historickým areálem rozšíření lva indického, který zahrnoval jižní Evropu, Malou Asii, Blízký východ a Indii. Součástí také budou doplňkové expozice a akvária, které představí ryby a malé savce dané oblasti. Podmínkou pro zahájení přestavby současného pavilonu ze 60. let je předchozí výstavba zařízení pro levharty, která tomuto velkému projektu nutně musí předcházet.

V již trochu vzdálenější budoucnosti vznikne v doposud nevyužitém prostoru pod Voliérami ptáků Tibetu a Číny komplex pro irbisy s nevytápěným zázemím. Svažitý terén vybízí k tvorbě expozice pro tento horský druh, který vhodně doplní a oživí tuto část areálu. Výběh bude imitovat vysokohorské prostředí, s četnými skalami, členitým terénem a skalními římsami. Irbis byl v ostravské zoo chován od 80. let minulého století v malých a nevyhovujících prostorách na tzv. Malých šelmách (dnes Jižní Amerika). V minulosti zde dokonce proběhlo i několik porodů, nicméně mláďata se v tomto zařízení nikdy nepodařilo odchovat. Po úhynu posledních, již starých zvířat chov nebyl obnoven, jelikož postavit nové a moderní zařízení nebylo za daných okolností reálné. V budoucnu bychom se k tomuto charizmatickému druhu chtěli vrátit v novém a moderním zařízení, které v sobě odráží ty nejpřísnější standardy pro chov těchto velkých kočkovitých šelem.

V sousedství budoucí expozice levhartů cejlonských vznikne v budoucnosti nový komplex pro tygry ussurijské, největší kočkovité šelmy světa. Ty budou moct využívat přírodní, zalesněné výběhy imitující jejich přirozené prostředí. Původní projekt pro tygry je z dnešního pohledu již v mnoha ohledech nevyhovující a nedostačující a je třeba jej předělat do takové podoby, aby daná expozice byla udržitelná i v budoucnu. Tygři ussurijští byli po mnoho let chováni v klecích pro chladnomilné šelmy postavených v 70. letech 20. století. Za dobu chovu se podařilo odchovat řadu mláďat. Nicméně i přes chovatelské úspěchy byla expozice již chovatelsky i morálně za svým zenitem a bylo nutné přistoupit k dočasnému ukončení chovu tygrů.

Samotná finanční sbírka, která běží od května letošního roku, je zaměřena na získání finančních prostředků pro zhotovení projektových dokumentací jednotlivých nových staveb. Ceny za projektové dokumentace prodělaly v posledních letech drastický nárůst a jejich financování ze zdrojů zoologické zahrady je stále obtížnější. Návštěvníci mohou tento záměr finančně podpořit buďto prostřednictvím vhození hotovosti do mincotoče v pavilonu Indické šelmy, nebo pomocí naskenování QR kódu. Ten je umístěn na elektronických kioscích v areálu zahrady, ale je možné jej také najít na našich webových stránkách. V souvislosti se spuštěním sbírky bylo také připraveno nové pásmo informačních tabulí přímo v pavilonu, které doplňují a vysvětlují význam sbírky. Dále byl prostor před vstupem do pavilonu vydekorován sochami lvů a dalšími tematickými prvky, které poutají pozornost návštěvníků. Zároveň také probíhají komentovaná setkání (vždy v pondělí a středu ve 12:30) za účelem šíření povědomí o sbírce a záměru zoologické zahrady. Sbírka je také aktivně propagována v rámci webu zoologické zahrady a na jejích sociálních sítích.

V současné době ještě není žádný z avizovaných projektů oficiálně zasmluvněn, nicméně již probíhají jednání s oslovenými projektanty. Zároveň také spolu s oslovenými projektanty realizujeme služební cesty do jiných zoologických zahrad, které jsou inspirativním podkladem pro práci projektantů a umožňují nám se učit a aplikovat osvědčené zkušenosti. Ke konci srpna bylo na sbírkovém kontě vybráno přes 90 000 Kč! Jedná se o nemalou částku, která nás výrazně posouvá směrem k realizaci projektových dokumentací. Všem, kteří přispěli, děkujeme!

Pokud Vás téma o sbírce na financování projektových dokumentací objektů pro šelmy zaujalo, více zde: https://www.zoo-ostrava.cz/cz/pomozte-nam/ted-jsou-na-rade-kocky/

Příloha I
Akce v Zoo Ostrava 2026/2027

2026

10/10	**DEN ZVÍŘAT**
29—30/10	**PODZIMNÍ PRÁZDNINY** pro děti od 8 do 12 let
7/11	**HALLOWEEN V ZOO** zoo otevřena až do 18 hod.
9/11—13/11	**SOUTĚŽ MLADÝCH ZOOLOGŮ** téma Kočkovité šelmy
28/11	**FINÁLE SOUTĚŽE**
12/12	**KOLEDOVÁNÍ V ZOO**
24—26/12	**VÁNOCE V ZOO** volný vstup pro děti do 15 let

2027

29/1	**POLOLETNÍ PRÁZDNINY V ZOO**
1/2—12/3	**JARNÍ PRÁZDNINY V ZOO** (týká se všech okresů)
březen	**VELKÁ CENA ZOO** téma Mokřady (Wetlands for Life)
29/3	**VELIKONOCE V ZOO** (zoo otevřena již od 8 hodin)
25/4	**DEN ZEMĚ V ZOO**
1/5	**MAY DAY**
1/6	**DEN DĚTÍ V ZOO**

Zajímavosti ze světa zoologie

Každou první středu v měsíci probíhá v zoo cyklus odborných přednášek pro veřejnost Zajímavosti ze světa zoologie (mimo červenec a srpen). Vstup na přednášky je zdarma. Záznamy z přednášek je možné sledovat na YouTube kanále Zoo Ostrava: https://www.zoo-ostrava.cz/cz/akce-v-zoo/prednasky-v-zoo/.

Aktuální informace o dalších akcích najdete na www.zoo-ostrava.cz.

Příloha II – Přehled výukových programů

Programy pro děti MŠ (3–5 let)

Programy v délce cca 30–45 minut;
probíhají bez přítomnosti rodičů.

BĚŽÍ LIŠKA…
Program založený na písničce Běží liška k Táboru. Děti se seznámí se základními informacemi o lišce, ježkovi a zajíci. Program probíhá venku (začátek u amfiteátru zoo).

BYLO JEDNO SLŮNĚ…
Seznámení s chobotnatci pomocí preparátů a pohybových cvičení. Program probíhá v učebně (primárně ve výukovém centru nebo výjimečně v Učebně Saola nad restaurací).

NA SKOK SE ZAJÍCEM
Nejmenší děti se podrobněji seznámí se stavbou těla zajíce i se zajímavými momenty v jeho životě. V programu se postupně střídají pohybové aktivity s poslechem, dotykem i hádankami. Program probíhá v učebně (v učebně Saola nebo ve výukovém centru).

VÝŘI K DĚTEM MÍŘÍ
Nejmenší děti se podrobněji seznámí s charakteristickými znaky výra velkého a významem sov v přírodě. V programu děti napodobují způsob lovu, seznámí se s hlasovými projevy výra velkého, poznají účelnost hebkého peří sov i vyvrátí několik mýtů. Program probíhá v učebně (v učebně Saola nebo ve výukovém centru).

Programy pro předškoláky (5–6 let) a 1. stupeň ZŠ

Programy pro předškoláky jsou určeny dětem, jejichž věk je minimálně 5 let. Programy nelze uskutečnit s mladšími dětmi.

NOVĚ (PRO 1. STUPEŇ): MOKŘADY PRO ŽIVOT
Pomocí experimentů i vlastního pozorování žáci pochopí význam mokřadů a jejich funkci, seznámí se s problematikou nevhodných zásahů do krajiny a důsledků, které z toho vyplývají. Program probíhá venku (začátek u restaurace Saola).

AFRICKÁ ZVÍŘATA
Seznámení s vybranými africkými zvířaty a zajímavostmi o nich. Program probíhá v pavilonu/venku (začátek u pavilonu Africká zvířata).

CO TO ŠUSTÍ V LESE
Program je vhodný především pro mladší žáky (pro předškoláky a děti 1. třídy). Program začíná pohybovou aktivitou o rostoucím stromě. Nejen listí v lese šustí – děti se seznámí s preparáty různých lesních živočichů. Hádanky je navedou k hlubšímu prozkoumání stavby těla zajíce a výra a následně odvození jejich schopností i adaptace na prostředí. Program probíhá v učebně (v učebně Saola nebo ve výukovém centru).

LES VŠEMI SMYSLY
Program je vhodný především pro starší žáky 1. stupně (od 2. až 3. třídy). Prožití lesa různými smysly, seznámení s pobytovými znaky zvířat, lesními rostlinami a zvířaty. Program probíhá venku (začátek u amfiteátru zoo).

MLÁĎATA V ZOO
Program je vhodný především pro mladší žáky (do 3. třídy). Poznání, že o mláďata se nemusí vždy starat jen samice a co taková péče o mláďata ve zvířecí říši obnáší. Program probíhá venku formou procházky mezi plameňáky a výukovým centrem zoo (začátky – v 9:30 u plameňáků v blízkosti vstupu do zoo, v 11:00 u výukového centra).

NA MOTÝLÍCH KŘÍDLECH
Program je vhodný především pro mladší žáky (do 3. třídy). Je zaměřen na poznání života, ohrožení a ochrany motýlů hravou a zábavnou formou. V průběhu programu se děti naučí popsat stavbu těla motýla, jeho životní cyklus a to, jak ohroženým motýlům pomoci. Program probíhá v učebně (v učebně Saola nebo ve výukovém centru).

OPICE
Seznámení s našimi nejbližšími příbuznými. Program probíhá v učebně (v učebně Saola nebo ve výukovém centru).

PODZIMNÍ JEŽKOVÁNÍ
Hravé povídání o prvním roce v životě ježka, přípravě na přezimování, jak ježkům (ne)pomáhat. Program probíhá v učebně (v učebně Saola nebo ve výukovém centru).

SLONI
Seznámení s chobotnatci, zvláštnostmi jejich těla a zajímavostmi z jejich života. Program probíhá v pavilonu/venku (začátek u pavilonu slonů).

ŠELMY V ZOO
Seznámení s nejznámějšími zástupci šelem, poznání úlohy šelem v přírodě a jejich ohrožení. Program probíhá venku v okolí Pavilonu indických šelem a expozici Čitván (začátek u modelu kožatky velké).

ZE ŽIVOTA ZVÍŘAT
Seznámení se s různými zástupci zvířat za pomoci mnoha názorných pomůcek a zamyšlení se nad jejich ohrožením a významem zoologických zahrad. Program probíhá v učebně (v učebně Saola nebo ve výukovém centru).

ZVÍŘATA NAŠÍ PŘÍRODY
Seznámení se zástupci fauny ČR v různých typech prostředí, jejich způsobem života a příčinami ohrožení. Program probíhá v učebně (v učebně Saola nebo ve výukovém centru).

ZVÍŘECÍ JÍDELNÍČEK
Objasnění významu potravního řetězce, seznámení s adaptací zvířat k přijímání potravy, seznámení s jídelníčkem zvířat v zoo. Program probíhá v učebně (v učebně Saola nebo ve výukovém centru).

Programy pro 2. stupeň ZŠ a SŠ

DOMA V EVROPĚ
Seznámení se zástupci evropské fauny, s problematikou zavlečení nepůvodních druhů a ohrožením druhů původních. Představení záchranných a repatriačních projektů a zapojení Zoo Ostrava do ochrany přírody. Program probíhá v učebně (v učebně Saola nebo ve výukovém centru).

EVOLUCE
Program je vhodný pro starší žáky (od 8. třídy výše): program vede žáky k pochopení základních otázek evoluce. Vysvětluje, jak evoluce probíhá a proč zřejmě probíhá. Program probíhá v učebně (v učebně Saola nebo ve výukovém centru).

OHROŽENÁ ZVÍŘATA A VÝZNAM ZOO
Pochopení významu zoologických zahrad jako míst usilujících o záchranu ohrožených druhů zvířat. Program probíhá v učebně (v učebně Saola nebo ve výukovém centru).

PESTRÁ PAPUA
Program nejen o členitosti 2. největšího ostrova světa, o jeho biotopech a zvířatech, ale i o zvycích domorodých kmenů. Program probíhá v pavilonu Papua (začátek u výukového centra).

PLAZI
Přispění k pozitivnímu nahlížení na plazy, zejména na některé zástupce této skupiny, novinky a zajímavosti o těchto živočiších. Program probíhá v učebně (v učebně Saola nebo ve výukovém centru).

PRIMA PRIMÁTI
Seznámení s našimi nejbližšími příbuznými. Program probíhá v učebně (nad restaurací Saola nebo ve výukovém centru).

PUTOVÁNÍ VODY
Pochopení, jak málo vody z celkového objemu na Zemi máme k dispozici a co se s ní děje po opuštění domácnosti. Program probíhá venku (začátek u restaurace Saola).

SLONÍ ŽIVOT
Seznámení s chobotnatci, zvláštnostmi jejich těla a zajímavostmi z jejich života; ohrožení slonů. Program probíhá v pavilonu/venku (začátek u pavilonu slonů).

ŠELMY
Seznámení se skupinou šelem a pochopení její nezastupitelné úlohy v přírodě; ohrožení šelem. Program probíhá venku v okolí Pavilonu indických šelem (začátek u modelu kožatky velké).

VÝPRAVA DO AFRIKY
Seznámení se zvířaty Afriky dle vegetačních pásem, objevování černého kontinentu, ochrana. Program probíhá v učebně (nad restaurací Saola nebo ve výukovém centru).

VÝPRAVA DO AMERIKY
Seznámení se zvířaty Severní a Jižní Ameriky, vliv evropských přistěhovalců na přírodu Severní Ameriky. Program probíhá v učebně (v učebně Saola nebo ve výukovém centru).

VÝPRAVA DO ASIE
Seznámení s ohrožením oblasti s jednou z největších biodiverzit na světě – s problematikou jihovýchodní Asie. Program probíhá v učebně (v učebně Saola nebo ve výukovém centru).

VÝPRAVA DO AUSTRÁLIE
Seznámení s kontinentem Austrálie a unikátností jeho fauny, problematika nepůvodních druhů. Program probíhá v učebně (v učebně Saola nebo ve výukovém centru).

VÝPRAVA DO VIETNAMU
Seznámení s významem biodiverzity, a to nejen ve Vietnamu. Vietnam je ale ideálním příkladem, protože patří mezi 36 nejvýznamnějších ohnisek biodiverzity na světě, kde se vyskytuje více než 7 000 druhů endemických rostlin a více než 530 druhů obratlovců nevyskytujících se nikde jinde na Zemi (v expozici Vadtha ni – Chrám gibonů).

Speciální programy pro SŠ a gymnázia

Některé výukové programy pro střední školy a gymnázia mohou trvat déle – až 90 minut.

ETOLOGIE
Pochopení významu etologie a využití poznatků o chování zvířat v zoologických zahradách. Program probíhá venku formou prohlídky mezi vstupem do zoo a pavilonem slonů (začátky – v 9:30 u plameňáků v blízkosti vstupu do zoo, v 11:00 u pavilonu slonů).

JE LIBO ŽELVÍ POLÍVKU?
Seznámení studentů s úmluvou CITES (obchodování ohroženými druhy živočichů a rostlin), pytláctvím, jak se správně chovat jako turista a spotřebitel. Program probíhá v učebně (v učebně Saola nebo ve výukovém centru).

MÁ MĚ RÁD, NEMÁ MĚ RÁD ANEB SEXUÁLNÍ VÝCHOVA U ZVÍŘAT
Seznámení se způsobem reprodukce vybraných druhů zvířat na příkladech zvířat chovaných v Zoo Ostrava. Program probíhá venku formou prohlídky mezi expozicí Tsavo a výběhem slonů (začátek u expozice Tsavo u zastávky Safari expresu).

ZVÍŘATA ŠETŘÍ ENERGII
Uvědomění si, čím vším jsou nás schopna zvířata inspirovat k šetrnějším postupům a spořivějšímu životu. Program probíhá v učebně (v učebně Saola nebo ve výukovém centru).

Programy pro SVČ a jiné věkově smíšené skupiny žáků

AFRICKÁ ZVÍŘATA
Seznámení s vybranými africkými zvířaty a zajímavostmi o nich. Program probíhá v pavilonu/venku (začátek u pavilonu Africká zvířata).

SLONI
Seznámení s chobotnatci, zvláštnostmi jejich těla a zajímavostmi z jejich života. Program probíhá v pavilonu/venku (začátek u pavilonu slonů).

ZE ŽIVOTA ZVÍŘAT
Seznámení se s různými zástupci zvířat za pomoci mnoha názorných pomůcek a zamyšlení se nad jejich ohrožením a významem zoologických zahrad. Program probíhá v učebně (nad restaurací v Učebně Saola nebo ve výukovém centru).

Místo pro Vaše poznámky

ZOO-OSTRAVA.CZ